

ဆိုက်ဘာမှုခင်းများ

နှင့်

အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံ တင်သွင်းခြင်း

ဦးမောင်မောင်ညွန့်

တ တိ ယ အ ကြိမ်

ဒီဂျစ်တယ် နည်းပညာအရ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာမှုနှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်လာသော
 မှုခင်းများနှင့် ပြစ်မှု ပြစ်ဒဏ်များ၊ သက်သေခံ တင်သွင်းရာတွင် သိသင့်သိထိုက်သည်များကို
 အပြည့်စုံဆုံး တင်ပြထားသော စာအုပ်။

ခေတ်နှင့်အညီ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာသော နည်းပညာများကြောင့် လူသားတို့ ကြုံတွေ့ရ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရသော မှုခင်းများလည်း လွန်ခဲ့သော သယ်စုနှစ် အတွင်းတွင်ပင် ထင်မှတ်မထားနိုင်လောက်အောင် ပြောင်းလဲလာခဲ့ကြပေသည်။ သို့အတွက် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလည်း လိုက်ပါပြောင်းလဲ ရသည်။ ထိုအခါ စီရင်ထုံးများလည်း အသစ်ပေါ်လာရသည်။ တရားစီရင်ရေး နယ်ပယ်တွင် ကဏ္ဍအသီးသီးက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြရသူများသည်လည်း ပိပိတို ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို ပြောင်းလဲတန် ပြောင်းလဲ၊ မြှင့်တင် တန် မြှင့်တင်ကြရတော့၏။ ဤသို့ဖြင့် ယခုစာအုပ်သည် ခေတ်၏ တောင်းဆိုချက် အရ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းပင် ဖြစ်ပါ၏။

ဝိစဉ်သူ၏ ဖြည့်စွက်အမှာ မှ

လူသုံးများသည့် Chatting, Messenger, Twitter, Instagram, Facebook စသည့် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များမှနေ၍ လူငယ်ကလေးများကို စိတ်ဆင်းရဲ ကိုယ်ဆင်းရဲ နှင့် လူစောပတိုးရဲစေရန်၊ စိတ်တစ်ကျဆင်းစေရန်၊ အသေရမှုကံစေရန် ငြိုးသူ ရန်ဘက်သဖွယ် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ စာသားများ၊ တတ်ပုံများကို အကြိမ်ကြိမ် အခါခါ ထပ်တလဲလဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုက်ဘာ စိတ်ညှဉ်းပန်းခြင်း (cyber bullying) ဟု အမည်တပ်ကာ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း စားဆီး အရေးယူရသည့်အခြေသို့ ရောက်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ဆိုက်ဘာမှစင်း ဟူသည်မှာ မှ

Facebook ကို အသုံးပြုသူများနှင့် နမူနာပြု၍ ရှင်းလင်းပါသည်။ အသုံးပြုသူအနေ ဖြင့် ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းမည့် စိုးရိမ်သဖြင့် ပို့ (Post) တင်ခြင်း၊ ရှယ် (share) ခြင်း၊ တက် (Tag) တွဲခြင်း၊ မန်းရှင်း (mention) ခေါ်ခြင်းတို့ မလုပ်သော်လည်း ကွန်မန် (comment) ရေးသား ဖော်ပြခြင်း၊ လိုက် (like) ပေးခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းပါသည်။ ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းသည့် ပို့ (Post) တစ်ခု အောက်တွင် ကွန်မန် (comment) ရေးသား ဖော်ပြခြင်း၊ လိုက် (like) ပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစား ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အားပေးအားမြှောက် ပြုရာရောက်သည့် ရေးသားချက်ဖြင့် ကွန်မန် (comment) ရေးသားလိုက်ခြင်းသည် မူလ ပို့ (Post) တင်သူကို အားပေး ရာ ရောက်သည် မဟုတ်ပါပေလား။ ထို့အတူ လိုက် (like) ပေးခြင်းသည် မူလ ပို့ (Post) တင်ပြချက်ကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြောင်း ပြခြင်း ဖြစ်သဖြင့် အားပေး ခြင်းပင် ဖြစ်နေပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ မှ

WISDOM HOUSE

□ ယခုအခါ ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလိုပါသည်ဟု ဆိုလာသည့်အခါ မူလ ရေးသားချက်တို့ကို ပြန်လည်စိစစ်၍ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက် ထည့်သွင်းခြင်း ပြုခဲ့ရပါသည်။ စာအုပ်တွင် ရည်ညွှန်းကိုးကားခဲ့သည့် ဥပဒေတချို့တို့ကို ယခုအခါ ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့သည်ဖြစ်၍ ယင်းတို့အတွက် ပြန်လည်ပြင်ဆင် ရေးသားရန် လိုအပ်လာပါသည်။ အထူးသဖြင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဖြည့်စွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဤစာအုပ်အတွက် အရေးပါသည့် အချက်များ ဖြစ်လာပါသည်။

ဒုတိယအကြိမ် ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် ဗိတ်ဆက်စကား မှ

□ ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများသည် ကွန်ပျူတာကို အသုံးပြု ကိရိယာအဖြစ်ဖြစ်စေ၊ ဦးတည်သောပစ္စည်းအဖြစ်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ရပ်လုံးအလို့ငှာဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်သည့် တရားဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်ကို ခေါ်ဆိုပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု (e-commerce) နှင့် အွန်လိုင်း အသိပေး ရောင်းချမှု (online share trading) များ တစ်စတစ်စ တိုးတက် များပြားလာခြင်းသည် ဆိုက်ဘာ ပြစ်မှု ကျူးလွန်ချက်များကို ပြန်ဝမှ ထုတ်လွှတ်သကဲ့သို့ ထူးကဲစွာ ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။

ဆိုက်ဘာမှုခင်း ဟူသည်မှာ မှ

□ ပြင်ပကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦးအနေဖြင့် ဥပဒေအရ ပေးအပ်သည့်တာဝန်ဖြင့် မဟုတ်ဘဲ အမှုသည်၏ အကူအညီ တောင်းခံချက်အရ ခင်မင်မှုဖြင့် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်အတွင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်၍ အချက်အလက်များကို သဘောရိုးဖြင့် ရယူပေးစေကာမူ ဥပဒေအရ အရေးယူခြင်းခံရမည် ဖြစ်ပါသည်။

သက်သေခံ အက်ဥပဒေအရ စာတမ်းအမှတ်အသား မှ

□ အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် (electronic signature) ဆိုသည်မှာ အချက်အလက် (data) တို့ကို အီလက်ထရောနစ်ပုံစံဖြင့် လက်မှတ်ရေးထိုးဘိသကဲ့သို့ မိမိ ပြုလုပ်သည့် အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း စစ်မှန်ကြောင်း သက်သေပြသည့် သင်္ကေတ ပြုလုပ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို အသံ သို့မဟုတ် သရုပ်ပုံ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်တို့ဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ မှ

□ သတင်းအချက်အလက် ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ကိုယ်ပိုင်သီးသန့်ဖြစ်မှုနှင့် ဘဏ်၊ ဆေးရုံ၊ အီးမေးလ်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း အစရှိသည်တို့၏ အချက်အလက် ထိန်းသိမ်းခြင်း၏ ခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကို မျှတမှုရှိစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ နည်းပညာရပ်အသစ်များကို သုံးစွဲ၍ အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ သို့လျှောက် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ လွှဲပြောင်းခြင်းတို့ဖြင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ကိုယ်စီစောင့်ထိန်းမှု (privacy) ကို စိန်ခေါ်မှုများ မဖြစ်စေရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ပေးရပါသည်။

ဆိုက်ဘာမှုခင်း ဟူသည်မှာ မှ

□ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေအရ ပြစ်မှုများသည် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာ အပါအဝင် နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများ ဖြစ်ပြီး ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေအရ ပြစ်မှုများသည် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်ကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ပါက ဤဥပဒေ နှစ်ခုသည် သီးခြားစီဟု ယူဆဖွယ်ရာ ဖြစ်လာပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် ဟူသည့် စကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာကြည့်ပါက ဆက်စပ်နေသည်ကို တွေ့မြင်ရပါမည်။

ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ မှ

□ ဖေ့ဘုတ်တွင် တင်ပြချက်ကို စကရင်ချူ (screenshot) ထားသည် မှန်ပါက အကယ်၍ မူလတင်ပြ သူသည် ယင်း၏ ပို့ (post) ကို ဖျက်လိုက်ပါလျှင် ဤသို့ စကရင်ချူသည် ဓာတ်ပုံအဆင့်မျှသာ ဖြစ်သဖြင့် မူရင်းပုံ မရှိတော့ပါက ဤဓာတ်ပုံသည် ဥပဒေအရ တန်ဖိုးမဲ့သွားစေပါမည်။ သို့သော် မူရင်း ပို့ (post) ကို ကာယကံရှင်က ဖျက်လိုက်စေကာမူ အော်ပရေတာ၏ ဆာဗာတွင် အီလက် ထရောနစ်မှတ်တမ်းက ကျန်ခဲ့သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ကျွမ်းကျင်သူတို့က ဖော်ထုတ် ကူးယူ တင်ပြသည့် စာတမ်းအမှတ်အသား၏ မိတ္တူသည် မူရင်းသက်သေခံချက် ဖြစ်လာသည်။ ယင်းနှင့် ဟိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပြီး စကရင်ချူဖြင့် သက်သေခံ တင်သွင်းချက်သည် ဒုတိယတစ်ဆင့် သက်သေခံချက်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိစေမည် ဖြစ်ပါသည်။

သက်သေခံ အက်ဥပဒေအရ စာတမ်းအမှတ်အသား မှ

□ အများပြည်သူ လွတ်လပ်စွာ သွားလာနေသည့် လမ်းများ၊ ပလက်ဖောင်းများတွင် စီစီတီဗီ ကင်မရာ များ တပ်ဆင်ကာ စောင့်ကြည့်ခြင်းသည် မည်သို့ ရှိလာပါမည်နည်း။ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်မှုများ ရှိလာပါက မှတ်တမ်း ရရှိရေး ဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း သာမန် ရိုးသားစွာ သွားလာနေသူများအပေါ် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးနေစေပါသည်။ ရာဇဝတ်မှုများ အတွက် တပ်ဆင်မှုကို မတားဆီးလိုသော်လည်း ယင်းသို့ စီစီတီဗီ ကင်မရာများ တပ်ဆင်ထား သော အရပ်ဒေသ ဖြစ်ကြောင်း စာတန်းများဖြင့် အသိပေးရန်မှာ တပ်ဆင်သူတို့တွင် တာဝန်ရှိနေ ပါသည်။ ထိုသို့ မဟုတ်ပါက လူတိုင်းကို စောင့်ကြည့်နေသည့်သဘော သက်ရောက်ပြီး နိုင်ငံသား တစ်ဦး၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုကို ထိခိုက်စေမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

စီစီတီဗီ မှ

WISDOM HOUSE

စာအုပ် (၂၃၁)

ဆိုက်ဘာပူခင်းများ
နှင့်
အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံ တင်သွင်းခြင်း
ဦးမောင်မောင်ညွန့်

(တတိယအကြိမ်)

WISDOM HOUSE

☎ ၀၉ ၂၅၄၁၄၅၆၈၊ ၀၉၉၅ ၅၀၅၅၇၃၊ ၀၉ ၄၃၀၄၁၅၇၊
Viber No. 09 2541 48568။

Wisdom House Publishing Facebook Page ကို
@wisdomhousepublishing ဖြင့် ရှာဖွေကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။
<https://www.facebook.com/wisdomhousepublishing/>

အသိပေး ကြေညာခြင်း

Wisdom House စာအုပ်တိုက်က ထုတ်ဝေသော စာအုပ်များကို တစ်အုပ်လုံးဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်စေ မိတ္တူကူးယူ၍ ရောင်းချခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ မီဒီယာများ ပေါ်တွင် အီးဘုတ် (E-book) ပြုလုပ်ရောင်းချခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ YouTube Channel, Facebook အစရှိသည်တို့တွင် အသံစာအုပ်အဖြစ် ထုတ်လွှင့်ခြင်းကိုလည်းကောင်း ခွင့်ပြုထားခြင်း လုံးဝမရှိကြောင်းအသိပေးအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ တစ်နည်းနည်းဖြင့် မူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်ပါက ဥပဒေနှင့်အညီ တရားစွဲဆို အရေးယူ ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ကြောင်း မမှန်ကန်သော နည်းလမ်းဖြင့် စီးပွားဖြစ် လုပ်ကိုင်နေသူများ သိရှိစေရန် ကြေညာအပ်ပါသည်။

စာဖတ်သူများကို လေးစားလျက်
Wisdom House စာအုပ်တိုက်

ပထမအကြိမ်
ဒုတိယအကြိမ်
တတိယအကြိမ်
အုပ်ရေ
ထုတ်ဝေသူ

မေလ၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်။
ဇွန်လ၊ ၂၀၂၃ ခုနှစ်။
ဇူလိုင်လ၊ ၂၀၂၄ ခုနှစ်။
၅၀၀
ဦးမောင်မောင်
Wisdom House စာအုပ်တိုက် (မြို့ - ၀၀၄၇၁)
အခန်း (၁၀၂)၊ တိုက် (၈၆၄-၈၆၅)၊
လက်ဝဲမင်းဝင်လမ်း၊ မေတ္တာညွန့်ရပ်ကွက်၊
တာမွေမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ပုံနှိပ်သူ

ဦးဇော်မြင့်ဝင်း
ကာလာဇန်ပုံနှိပ်တိုက် (မြို့ - ၀၀၁၄၂)၊
အမှတ် (၈၄)၊ (၃၁) လမ်း (အထက်)၊
ပန်းဘဲတန်းမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း
အတွင်းအပြင်အဆင်
တည်းဖြတ်
တန်ဖိုး

ကိုကြီးဌေး
H. Lwin
အေးကျော်မင်း
ကျပ် ၁၅၀၀၀

ဦးမောင်မောင်ညွန့်

အဖ ဦးတင်ညွန့်၊ အမိ ဒေါ်တူးတို့မှ ဧရာဝတီတိုင်း ဒေသရဲမြို့တွင် ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁၂ ရက်နေ့၌ မွေးဖွားသည်။ အခြေခံပညာများကို မန္တလေးမြို့ စိန့်ပီတာကျောင်း၊ ပဲခူးမြို့ အထက (၃)၊ ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင် အထက (၆) တို့တွင် သင်ယူ၍ ၁၉၇၁ ခုနှစ်တွင် အခြေခံပညာ အထက်တန်းစာမေးပွဲကို အောင်မြင်သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန် ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်မှ ဘူမိဗေဒအဓိကဖြင့် သိပ္ပံဘွဲ့ကို ရရှိခဲ့သည်။ ထို့နောက် အထက်တန်းရှေ့နေ စာမေးပွဲ၊ မှတ်ပုံတင်ရှေ့နေစာမေးပွဲများ ဖြေဆို အောင်မြင်ခဲ့သည်။

ဗဟိုဝန်ထမ်းတက္ကသိုလ် (ဖောင်ကြီး) တွင် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံဌာန၌ နည်းပြအဖြစ် ၁၉၈၁ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၅ ခုနှစ်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် မြို့နယ်ပြည်သူ့ကောင်စီရုံး ဒုတိယရုံးအဖွဲ့မှူးအဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း၌ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနတွင် ပုဇွန်တောင် မြို့နယ်၊ တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်၊ အင်ဂျန်းယန်မြို့နယ်၊ တာမွေမြို့နယ်၊ သိန္နီမြို့နယ်၊ ပန်ဝိုင်မြို့နယ်၊ မော်လမြိုင်ခရိုင်၊ မွန်ပြည်နယ်ရုံးတို့တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းအဖြစ်မှ အငြိမ်းစားယူခဲ့သည်။

ထို့နောက် ရတနာပဒေသာကုမ္ပဏီလီမိတက်၊ ဘူမိမြန်တိုင်းတံခွန် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ရေး ကုမ္ပဏီလီမိတက်၊ ရသာချို စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်း လီမိတက်တို့တွင် ဒုတိယအထွေထွေမန်နေဂျာ၊ အထွေထွေမန်နေဂျာ စသည့် တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ကာ အသက် ၆၀ ပြည့်သည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းတာဝန်များမှ အနားယူခဲ့သည်။

ဝန်ထမ်းဘဝမှ လုံးဝ အနားယူပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တည်ဆဲဥပဒေများ၊ ဥပဒေစာအုပ်များ၊ နိုင်ငံတကာမှ ဥပဒေများကို အီးဘုတ် (e-book) များ ပြုလုပ်၍ ဒီဗီဒီချပ်တွင် ထည့်သွင်းကာ မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့မှ ဥပဒေ လေ့လာသူများထံ ပညာဒါနအဖြစ် အခမဲ့ ဖြန့်ဝေပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည့် မြေသိမ်းဥပဒေလက်စွဲ၊ ရှေ့နေ လိုက်ပါသူများအက်ဥပဒေ၊ သက်သေခံအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ၊ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ၊ အောက်မြန်မာပြည် မြေနှင့်အခွန် အက်ဥပဒေ၊ အထက်မြန်မာပြည် မြေနှင့် အခွန်စည်းမျဉ်းဥပဒေ၊ အောက်မြန်မာပြည် မြို့နှင့် ကျေးရွာမြေများ အက်ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေတို့ကို အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် ပြုစု၍ ခရီးဖူးစာပေ၊ ရွှေမိုဃ်းစာပေတို့က ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ထို့နောက် မြေနှင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ လေ့လာချက်စာတမ်းများ၊ ယစ်မျိုးအက်ဥပဒေဆိုင်ရာ သိဖွယ်ရာ စာတမ်းများကို စာအုပ်အဖြစ် ရွှေမိုဃ်းစာပေ၊ Wisdom House စာပေတို့က ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် မြေနှင့်ဆိုင်ရာပြဿနာများအတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တည်ဆဲဥပဒေအမျိုးမျိုးတို့အရ ဥပဒေအချင်းချင်း သဟဇာတဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ခြင်းတို့ကို လေ့လာ၍ စာတမ်းများ ရေးသားကာ စာအုပ်အဖြစ် Wisdom House စာပေက ဆက်လက် ရေးသား ဖြန့်ဝေလျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင် Facebook လူမှုကွန်ယက်တွင် မြေနှင့်ဆိုင်ရာ သိမှတ်ဖွယ်ရာများကို Maung Maung Nyunt ဟူသည့် အမည်ဖြင့် နေ့စဉ် ရေးသား မျှဝေပေးနေပါသည်။

ယခုအခါ မည်သည့် ရာထူးကိုမျှ ရယူခြင်း မပြုဘဲ စေတနာအလျောက် မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့ရှိ ဌာနဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကပြည်သူများ၏ မြေနှင့်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများအတွက် မေးမြန်းချက်များကို ဥပဒေရှုထောင့် သက်သက်မှ အခမဲ့ ဖြေကြားပေးမှု ပြုကာ မိသားစုနှင့်အတူ ရန်ကုန်မြို့တွင် နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

မာတိကာ

❑ ဒုတိယအကြိမ်အတွက် စီစဉ်သူ၏ ဖြည့်စွက်အမှာ	က
❑ ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့်နှင့် တစ်ခုသော မတ်လ ၁၈ ရက်သို့ သမင်လည်ပြန်	ခ
❑ ဒုတိယအကြိမ် ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် ပြုစုသူ၏ မိတ်ဆက်စကား	၁
❑ နိဒါန်း	၃
၁။ ဆိုက်ဘာမူခင်း ဟူသည်မှာ	၅
၂။ ကွန်ပျူတာ ဟူသည်	၁၃
၃။ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ	၁၆
၄။ ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ	၃၂
၅။ လူမှုရေးကွန်ရက် Facebook	၃၇
၆။ သက်သေခံ အက်ဥပဒေအရ စာတမ်းအမှတ်အသား	၃၉
၇။ မိုဘိုင်း ငွေရေးကြေးရေး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ	၆၈
၈။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ဆိုက်ဘာမူခင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ	၇၃
၉။ စီစီတီပီ	၈၁
❑ နိဂုံး	၁၀၀
❑ နောက်ဆက်တွဲများ	
◆ သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ	၁၀၃
◆ သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ (မြန်မာပြန်)	၁၁၀
◆ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ	၁၁၉
◆ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ	၁၃၅
◆ ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ	၁၄၀
◆ ငွေရေးကြေးရေး အဖွဲ့အစည်းများ ဥပဒေ (ကောက်နုတ်ချက်)	၁၆၁
◆ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေ	၁၇၇
◆ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ	၁၈၁
◆ ဦးသီဟကိုကို နှင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ၂၀၂၁ ခုနှစ် စီရင်ထုံး	၁၈၂

ဒုတိယအကြိမ်အတွက် စီစဉ်သူ၏ ပြည့်စွက်အမှာ

ခေတ်နှင့်အညီ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာသော နည်းပညာများကြောင့် လူသားတို့ ကြုံတွေ့ရ ကိုင်တွယ်ဖြေ ရှင်းရသော မှုခင်းများလည်း လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်း တွင်ပင် ထင်မှတ်မထားနိုင်လောက်အောင် ပြောင်းလဲလာခဲ့ကြပေသည်။ သို့အတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလည်း လိုက်ပါ ပြောင်းလဲရသည်။ ထိုအခါ စီရင်ထုံးများလည်း အသစ်ပေါ်လာရသည်။ တရားစီရင်ရေးနယ်ပယ်တွင် ကဏ္ဍအသီးသီးက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြရသူများသည်လည်း မိမိတို့ ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးကို ပြောင်းလဲတန်ပြောင်းလဲ၊ မြှင့်တင်တန်မြှင့်တင်ကြရတော့၏။ ဤသို့ဖြင့် ယခု စာအုပ်သည် ခေတ်၏တောင်းဆိုချက်အရ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းပင် ဖြစ်ပါ၏။

ဤ စာအုပ်ကို ၂၀၁၉ မေလတွင် စတင် ထုတ်ဝေသည်။ ထုတ်ဝေစတွင်ပင် ဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေးလောကမှ ဆရာသမားများ၊ မိတ်ဆွေများ၊ တပည့်တပန်းများ၊ ကျောင်းသားကျောင်းသားများက ဝိုင်းဝန်းအားပေးကြသည်။ ကျွန်တော်မိတ်ဆွေ တချို့လည်း ဤစာအုပ်ကြောင့် သူတို့လုပ်ငန်းတွင် အဆင်ပြေကြကြောင်း ကြားရသော အခါ မုဒိတာ ဖြစ်ရ၏။ ပြုစုသူ ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့်၏ မဆုတ်မနစ် လေ့လာ စူးစမ်းခဲ့မှု၏ ရလဒ်ပါပေ။

ပထမအကြိမ် ထုတ်ဝေအပြီး နှစ်များမကြာမီတွင်ပင် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်တချို့ ပြောင်းတန်သည် ပြောင်း၊ ပြင်တန်သည် ပြင်၊ အသစ် ထွက်တန်သည် ထွက်လာ၏။ ထို့ပြင် ရည်ညွှန်း ကိုးကားစရာ စီရင်ထုံးတစ်ခုလည်း ပေါ်လာပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့်နှင့် တိုင်ပင်ပြီး ယခုစာအုပ်ကို လက်စွဲအဖြစ် လက်တွေ့အသုံး ချနိုင်စေရန် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များဖြင့် ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ပြန်လည် ထုတ်ဝေ လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ကြောင့် အနားမယူနိုင်ဘဲ စူးစမ်း ရှာဖွေနေသော ဆရာ ဦးမောင်မောင်ညွန့်ကို ထပ်မံ ကျေးဇူးစကား ဆိုရပါ၏။ ဤစာအုပ်ဖြင့် ကျွန်တော်တို့ ဥပဒေလောကအတွက် တစ်စုံတစ်ရာ ထောက်ပံ့ပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟုလည်း မျှော်လင့် ပါသည်။

ကြည်ရွန်း
၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၈ ရက်။

mgyoe.com

ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့်နှင့် တစ်ခုသော မတ်လ ၁၈ ရက်သို့ သမင်လည်ပြန်

သည်ကနေ့ မတ်လ ၁၈ ရက်နေ့သည် ကျွန်တော့်ဘဝအတွက် အတော်ကလေး အမှတ်တရ ရှိရမည့်နေ့တစ်နေ့ဟု ပြကွဒိန်ကို ယခု ပြန်ကြည့်မိမှ သတိတရရှိမိသည်။ သတိမရဘဲ ရှိနိုင်ပါမည်လား။ ဘဝတွင် စည်းကမ်းတကျ ချမှတ်ထားသော ပုံစံခွက်တစ်ခု အတွင်းတွင် ပုံစံ မဝင် ဝင်အောင် ကြိုးစား နေထိုင်ခဲ့ခြင်းမှ လွတ်မြောက်ခဲ့ရသောနေ့တစ်နေ့လည်း ဖြစ်ခဲ့ပေသည်ကိုး။ အဲသည်ကာလ မတိုင်ခင်တုန်းကရော ဖြတ်သန်းနေစဉ်အတွင်းတွင်ပါ မဖြစ်နိုင်လောက်ဘူး။ ဖြစ်ကော ဖြစ်ပါ့မလား ဟူသည့် သံသယ စိတ်တို့က ကြီးစိုးခဲ့ရသည်လေ။

လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၄၀ နီးပါးလောက်က အတွေ့အကြုံတို့သည် ယခုနေ့ ပြန်စဉ်းစားကြည့်လျှင် ခပ်ဝေးဝေးတွင် ကျန်ခဲ့သည် ဖြစ်၍ သိပ်တော့လည်း မှန်ဝါးဝါးနိုင်ပါကလားဟု ဆိုချင်ဆိုနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း ကျွန်တော့်အတွက်မူ မကျော်ဖြတ်နိုင်လောက်ဟု ထင်ရသော အခက်အခဲကို အမှန်တကယ်ပင် ကျော်ဖြတ်နိုင်ခဲ့ခြင်းက မည်သို့မျှ မမေ့ရက်စရာ ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မဟာဥပဒေဘွဲ့အတွက် တတိယနှစ်နှင့် နောက်ဆုံးနှစ်သင်တန်း၌ တက်ရောက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပညာဌာနတွင် စာစဉ်နည်းပြတာဝန် ထမ်းဆောင်ရင်း ပြည်သူ့ဥပဒေအကျိုးဆောင်အဖွဲ့က ခေါ်သော ဥပဒေဝန်ထမ်း အဆင့် (၄) ရာထူးဝင် စာမေးပွဲကို ဝင်ရောက်ဖြေဆိုခဲ့သည်။ ဖြေစဉ်က မိမိကိုယ်မိမိ ရလိမ့်မည် သိပ် မထင်၍ ပြင်ပြင်ဆင်ဆင် ဘာမျှ မလုပ်ထားမိ။ သို့သော် ထိုနှစ် အောက်တိုဘာ ၆ ရက်နေ့တွင် ဥပဒေဝန်ထမ်း အဆင့် (၄) အဖြစ် ခန့်ထားခံရပြီး ဗဟိုဥပဒေရုံးသို့ ပြောင်းရွှေ့ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရတော့သည်။ သာမန်အားဖြင့် ယင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းသည် မည်သို့မျှ အခက်အခဲ တွေ့စရာ မရှိလှပေ။

mgyoe.com

သို့သော်လည်း ကျွန်တော်တို့ တက်နေဆဲ မဟာဥပဒေ တတိယနှစ် စာမေးပွဲကို ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ နောက်ဆုံးပတ်တွင် ဖြေရမည် ဖြစ်ပြီး အရာရှိအဖြစ် စတင် ဝင်ရောက်လျှင် မတက်မနေရ တက်ရမည့် ဖောင်ကြီးသင်တန်းက နိုဝင်ဘာလဆန်း တွင် စတင်တက်ရတော့မည်။ မတက်ခင် သတင်းကြားနှင့်ပင် သည်နှစ်ခု တစ်ပြိုင်နက် ဆို အောင်အောင်မြင်မြင် ပြီးပါမည်လား စိုးရိမ်နေရသည်။ တကယ် တက်ကြည့်တော့ လည်း မလွယ်။ ထိုခေတ်က ဖောင်ကြီးသင်တန်း တက်ခဲ့ဖူးသူများတော့ မှတ်မိကြပါ လိမ့်ဦးမည်။ သင်တန်း စတင်တက်ချင်းကာလတွင်ပင် အခြေခံ စစ်ပညာ၊ ကာယ လေ့ကျင့်ခန်းများ အပါအဝင် သင်ခန်းစာများကို ကိုယ်ရောစိတ်ပါ မနားမနေ သင်ယူ လိုက်ရသည်က မနက် ၆ နာရီလောက်မှစ၍ ည ၉ နာရီထိုး Night Study ပြီးသည့် တိုင်အောင်ပင် ဖြစ်တော့သည်။

အဲသည်ကြားထဲကမှ မဟာဥပဒေ နောက်ဆုံးနှစ်အတွက် ဖြေဆိုရမည့် ဥပဒေ ဘာသာရပ် လေးခုအတွက်လည်း ပြင်ဆင်ရ၊ စာကျက်ရသေးသည်။ တက်နေဆဲ ဖောင်ကြီးသင်တန်းကျောင်းမှ တစ်ဘာသာ ပြီးတိုင်း တစ်ခါ ဖြေရသော စာမေးပွဲတို့ ကိုလည်း ရှောင်၍ မရ။ ဖောင်ကြီးတွင် အတန်း တက်နေရင်းက မိမိ၏ LL.M စာ တို့ကိုလည်း အချိန်လု၍ ကျက်ခဲ့ရသည်များက ခုနေ ပြန်တွေးကြည့်လျှင် နည်းနည်း ပင် အသက်ရှူကျပ်ချင်လာသည်။

အဲသည်ကာလတွင်မှ ကျွန်တော်တို့သင်တန်း၌ လာရောက် ပို့ချကြသူ ဆရာ ဆရာမများအနက် သင်တန်းဆရာ နှစ်ဦးကို ကျွန်တော် ထူးထူးခြားခြား အမှတ်ရနေ ခဲ့သည်။ တစ်ဦးက ကျွန်တော်တို့နှင့် တက္ကသိုလ်မှာ အတူတက်ခဲ့သော သူငယ်ချင်း ရေနံချောင်းသား ကိုအောင်ချစ်။ သူနှင့်ကိုယ်က အဆောင်တွင် အတော် တွဲမိကြသည်။ ပြောမနာ ဆိုမနာ၊ ထိတ်ပုတ်ခေါင်းပုတ်ဟုပင် ဆို၍ရသည်။ ခုတော့ သူက ဆရာသမား အဖြစ် စင်မြင့်ထက်တွင် ...။ ခုတော့ သူက ပြောင်းသွားပြီ။ ကျောင်းတုန်းက စကားကို အသံကျယ်ကျယ် မပြောသလောက် ဆရာဘဝ ရောက်သည့်အခါ သူ့အသံက တစ်ခန်း လုံး လွှမ်းနေရုံသာမက လျှံ၍ ထွက်သွားလောက်အောင်ပါ အားပါးတရ သင်ကြားတတ် ခြင်းကလည်း သတိတရ ရှိစရာ။ သူသည် ဆရာအဖြစ် စည်းကမ်းနှင့်အညီ တည်တည် တံ့တံ့ ကြိုးစားနေထိုင်ရင်းက ကျောင်းတုန်းက အလွန်ခင်ခဲ့သော ကျွန်တော်တို့တစ်တွေ အပေါ် ဖေးမ စောင့်ရှောက်ခဲ့သည်ကို ကျွန်တော် ခုထိ မမေ့နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေရသည်။

ကိုအောင်ချစ်က ကျောင်းပြီးပြီးချင်း အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့ ဝင် ရောက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရင်းက ကံကြုံသောအခါ ကျွန်တော်တို့ဆရာ ပြန်လာဖြစ်ရ ခြင်းပါပေ။ နောက်ဆရာတစ်ယောက်ကလည်း ကိုအောင်ချစ်တို့နှင့် အလုပ်အတူတူ ဝင်လာသော တစ်ဌာနတည်းပင် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ထိုဆရာကို အမှတ်ရစရာ ကောင်း နေခြင်းက ကျွန်တော်တို့ကို စာသင်ရာတွင် လွန်စွာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းအောင် သင်ပေးနိုင်ခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်တို့ သင်ယူခဲ့ရသည့် ဘာသာရပ်များက သေနတ်ကိုင်တွယ်သည့် စစ်ပညာကအစ နွားမွေးမြူရေး၊ စိုက်ပျိုး

ရေးတို့သာမက လယ်ကွင်းထဲ ဆင်း၍ ကောက်ရိတ်ခဲ့ရဖူးသည်ကိုပါ မှတ်မိနေပါသေးသည်။ မိမိ တစ်ခါမျှ မကြုံခဲ့ဖူးသည်တို့ကို နဖူးတွေ့ဒူးတွေ့ အစိမ်းလတ်လတ် ကြုံရ၍ မမေ့နိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ခုချိန် အားမနာတမ်း ပြန်ပြောရလျှင်တော့ ပျင်းစရာ များလှချေဟုသာ ဆိုရတော့မည်လား မသိ။ အဲသည်အထဲတွင် ခုနက ကျွန်တော် ပြောသည့်ဆရာက ကမ္ဘာ့သမိုင်းကို သင်သည်။

အတိတ်ကာလမှ ဖြစ်ရပ်ခေါင်းစဉ် တစ်ခုကို အခြေတည်၍ ဆိုးကျိုး၊ ကောင်းကျိုးနှင့် မျက်မှောက်ခေတ်အထိ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကိုပါ သုံးသပ် ပြောကြားသွားသည်က အတော်ပင် နားထောင်ကောင်းလှသည်။ စိတ်မဝင်စားသော ဘာသာရပ် အများစုထဲတွင် စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းနေ၍ မှတ်မိနေခြင်းလည်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ကျွန်တော်တို့ သင်တန်းသားအချင်းချင်းတွင်လည်း ထိုဆရာ စိတ်ဝင်တစား စာသင်တတ်ပုံကို အမှတ်တရ ရှိကြရသည်။ ထူးခြားပြန်သည်က ဆရာ ဆို၍ အသက်လည်း သိပ်မကွာဘဲ ကျွန်တော်တို့ထက် အနည်းငယ်သာ ကြီးမည် ထင်ပါသည်။ ဖောင်ကြီးသင်တန်း ပြီး၍ မိမိလုပ်ငန်းခွင်နှင့်မိမိ ရောက်သွားရသည်တွင် ကိုအောင်ချစ်မှအပ ဖောင်ကြီးမှ ဆရာဆရာမများနှင့် ပြန်မဆုံဖြစ်တော့သလောက်ပင်။

လွန်ခဲ့သော တစ်နှစ်ကျော်လောက်တွင် ကျွန်တော်တို့ စာအုပ်တိုက်က ဆရာကြီးဦးဘိုးသာ၏ ‘သက်သေခံ ဥပဒေ အဖွင့်ကျမ်း’ကို ဆဋ္ဌမအကြိမ်အဖြစ် ထုတ်ဝေရန် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကို ဘာသာပြန်ဆိုထားသည့် ဥပဒေသုတေသီ ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့်၏မူကို အဆိုပါ စာအုပ်တွင် ထည့်သွင်းရန် ယင်းဆရာထံက ခွင့်တောင်းလို၍ ကျွန်တော် အတော်လိုက်လံ စုံစမ်းရသည်။ မန္တလေးမြို့ အောင်မြင်ပိုင် ဥပဒေစာအုပ်ဆိုင်မှ မတင်မိုးခိုင်ထံက ဆရာဖုန်းနံပါတ် ရ၍ ဆက်သွယ်ပြီး လူချင်း တွေ့ဆုံကြတော့မှပင် ဥပဒေသုတေသီ ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့် ဟူသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၄၀ နီးပါးလောက်က ဖောင်ကြီးတွင် ကျွန်တော်တို့ ဆုံခဲ့ရသည့် စာသင်ကောင်းသောဆရာဟု မှတ်မှတ်ထင်ထင် ပြန်ပေါ်လာကာ စကားများ တဝကြီးပင် ပြောဖြစ်ကြတော့သည်။ ဆရာကလည်း သူ့စာမူကို ကြည်ကြည်ဖြူဖြူပင် သုံးခွင့်ပြုသည်။ ဤသည်ကား ကျွန်တော်တို့ Wisdom House စာအုပ်တိုက်ကနေ၍ ဆရာစာအုပ်များ စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်ဝေဖြစ်ခဲ့ခြင်း၏ နိဒါန်းအစပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။

ယခုစာအုပ်သည် Wisdom House အတွက် ဆရာ၏ သုံးအုပ်မြောက် ဖြစ်ပါ၏။ ဆရာက သူ့စာအုပ်တွင် ထုတ်ဝေသူတစ်ဦးအနေဖြင့် အမှာစာ မဖြစ် ဖြစ်အောင် ရေးပေးပါဟု ဆိုပါသည်။ ယနေ့ညနေတွင်တော့ ဆရာစာအုပ်ကို တည်းဖြတ်အပြီး စာစမရေးမီ ပြက္ခဒိန်ကို ကြည့်လိုက်ရာ၌ မတ်လ ၁၈ ရက် ဆိုသည်ကို တွေ့လိုက်ရသည့်အခါ အထက်က ကိုယ့်အတိတ်ဟောင်းများနှင့်အတူ ဆရာနှင့် တွေ့ခဲ့ရပုံပါ ပြန်ပေါ်လာမိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

mgyoe.com

အမှန်တော့ ဆရာကို ဆရာစာဖတ်ပရိသတ်များနှင့် အထူး မိတ်ဆက်ပေးရန် လိုမည် မထင်ပါ။ ဆရာက သူ ကျင်လည်ခဲ့ရာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေများကို နှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး သူ သိမြင်သကဲ့သို့ ကျန်သူများ အထူးသဖြင့် မျိုးဆက်သစ်လူငယ်များကို ပညာ ဖြန့်ဝေနေချင်သူလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဆရာဦးဇော်မင်း (နတ်မောက်) နှင့် တွဲဖက်၍ အမြို့မြို့ အနယ်နယ်သို့ သွားရောက်ကာ ဆွေးနွေးပွဲများ၊ သင်တန်းများတွင် သူ့ပညာကို မျှဝေ နေခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် သူ လေ့လာ စူးစမ်းမိသမျှကို အချိန်ယူ၍ စာတမ်း များ ပြုစုပြီး မည်သည့်အကျိုးအမြတ်မျှ မမျှော်ကိုးဘဲ Facebook စာမျက်နှာပေါ်သို့ တင်ကာ အားပါးတရ မျှဝေပေးကာ ပညာပါရမီ ဖြည့်ဆည်းနေသူလည်း ဖြစ်ပေသည်။ သည်သို့သော ဆရာ၏ ပညာမျှဝေရေး စီမံကိန်းတွင် ကျွန်တော်တို့ Wisdom House ကလည်း ပျော်ပျော်ကြီး ပူးပေါင်း ပါဝင်ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအစက ဆိုခဲ့သည့် မတ်လ ၁၈ ရက်နေ့ ဆိုသည်က အခြားမဟုတ်၊ ၁၉၈၃ ခုနှစ်တုန်းက ကျွန်တော်တို့ အခြေခံ ပြည်သူ့ရေးရာဝန်ထမ်း ဇေယျ (၆၀) သင်တန်း ဆင်းခဲ့ရသောနေ့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော် စိုးကြောက်ခဲ့ရသော မဟာဥပဒေ တတိယနှစ် သင်တန်းလည်း အောင်မြင်ခဲ့သကဲ့သို့ ဖောင်ကြီး သင်တန်းတွင်လည်း အဆင့်မီမီ ပြီးဆုံးခဲ့ခြင်းက ကျွန်တော့်ဘဝအတွက် ကိုယ်ခံအား တိုးပွားစေသော အားဆေးတစ်မျိုးသဖွယ် ဖြစ်ခဲ့ရသော ထိုသင်တန်းမှ ဆင်းခွင့် ရခဲ့သော နေ့ကို ကျွန်တော် မည်သို့ မေ့နိုင်ပါမည်နည်း။ ထို့ကြောင့်လည်း ယခုစာကို ရေးသားရင်းမှ ကျွန်တော်တို့ ဇေယျ (၆၀) က သင်တန်းသူ သင်တန်းသား အားလုံးကို သင်တန်း အောင်အောင်မြင်မြင် ပြီးဆုံးသည့်တိုင်အောင် ပညာလည်း သင်၊ ကူညီစောင့်ရှောက် လည်း ပေးခဲ့ကြသော ဆရာဦးမောင်မောင်ညွန့်နှင့် တမလွန်ရောက် ကျွန်တော့် သူငယ် ချင်းကြီး ကိုအောင်ချစ် အပါအဝင် ဆရာဆရာမ အားလုံး၏ ကျေးဇူးတို့ကို သတိတရ မှတ်တမ်းပြုမိပါတော့သည်။

ကြည်ရွန်း
၂၀၁၉ ခုနှစ် မတ်လ ၁၈ ရက်။
၁၉:၄၂ နာရီ။

ဒုတိယအကြိမ် ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် ပြုစုသူ၏မိတ်ဆက်စကား

ဤစာအုပ်ကို ပထမအကြိမ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေစဉ်က စာအုပ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံအတွက် နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည် ဖြစ်၍ စာအုပ်အတွက် မိတ်ဆက် အမှာစကားကို မရေးသားခဲ့ပါ။ ယခုအခါ ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန် ဖြစ်လာသည့်အခါ မူလ ရေးသားခဲ့ချက်တို့ကို ပြန်လည် စိစစ်၍ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက် ထည့်သွင်းရပါသည်။ စာအုပ်တွင် ရည်ညွှန်း ကိုးကားခဲ့သည့် ဥပဒေတချို့တို့ကို ယခုအခါ ပြင်ဆင် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့သည် ဖြစ်၍ ယင်းတို့အတွက် ပြန်လည်ပြင်ဆင် ရေးသားရန် လိုအပ်လာပါသည်။ အထူးသဖြင့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဖြည့်စွက်ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဤစာအုပ်အတွက် အရေးပါသည့် အချက်များ ဖြစ်လာပါသည်။

ရှေးယခင်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများတွင် 'ဆိုင်ဘာ' ဟူသည့် စကားရပ်ကို မသုံးစွဲခဲ့သော်လည်း ယခု ပြင်ဆင် ဖြည့်စွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် 'ဆိုက်ဘာ' ဟူသည့် စကားရပ်ကို ထင်ရှားစွာ အသုံးပြုထားသည် ဖြစ်သဖြင့် စာအုပ်၏ အမည်နှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်လာပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ယခု ဒုတိယအကြိမ် ထုတ်ဝေသည့်အခါ 'မြန်မာနိုင်ငံမှ ဆိုက်ဘာမှုခင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ' ဟူသည့် အခန်းတစ်ခန်းကို ထပ်မံ ဖြည့်စွက်ရေးသားရပါသည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် စီစီတီဗီကို တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုနေကြပါသည်။ အဆိုပါ အသုံးပြုခြင်းသည် သုံးတတ်လျှင် ဆေး၊ မသုံးတတ်လျှင် ဘေး ဆိုသကဲ့သို့ ဥပဒေနှင့်အညီ အသုံးပြုရန် လိုအပ်ခြင်းကို အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် နှိုင်းယှဉ် ရေးသားရင်း နိုင်ငံတကာမှ သဘောထားအမြင်များကိုပါ ယခု ဖြည့်သွင်းလိုက်သည့်အခန်းတွင် ထည့်သွင်းလိုက်ပါသည်။

ထို့အတူ သက်သေခံအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေအရ အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်းများသည် စာတမ်းအမှတ်အသားအဖြစ် အတိအလင်း အကျုံးဝင်လာသည် ဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံ ယာဉ်ထိန်းတပ်ဖွဲ့၏ စီစီတီဗီဖြင့် မှတ်သား တရားစွဲဆိုမှုများတွင် သက်သေခံ

တင်သွင်းခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အချာကို အနည်းငယ် ဖြည့်သွင်း၍ 'စီစီတီဗီ' ဟူသည့် အခန်း တစ်ခန်းအဖြစ်လည်း ထပ်မံ ဖြည့်သွင်းထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပထမအကြိမ် ထုတ်ဝေခဲ့သည့် စာအုပ်ထက် ဤစာအုပ်တွင် အခန်း နှစ်ခန်း တိုး၍ ပါဝင်လာသည့်အလျောက် အကျိုး အကြောင်း သိနိုင်ကြစေရန် ဤသို့ မိတ်ဆက်အမှာကို ရေးသားလိုက်ရပါတော့သည်။

စာအုပ်တွင် ရေးသားချက်များသာမက ပထမအကြိမ် ရေးသား ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးမှ ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သည့် 'နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုကို ကာကွယ် ပေးရေး ဥပဒေ'နှင့် ယင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေတို့ကို ဆက်စပ် ဖတ်ရှုနိုင်ရန် နောက်ဆက်တွဲတွင် အသစ် ထည့်သွင်းပေးသကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားစီရင်ထုံးများအနက် ဤစာအုပ်ပါ အကြောင်းအရာနှင့် သက်ဆိုင်သည့် Main Server တွင် သို့လျှောက်ထားသော အချက်အလက်များကို စီဒီဖြင့် ကူးယူ၍ သက်သေခံ စာတမ်း အမှတ်အသားအဖြစ် တင်သွင်းခြင်းကို သက်သေခံ အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၊ ယင်းအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၃ (၅)၊ ယင်းပုဒ်မ ၆၅ (ဃ) တို့အရ ခွင့်ပြုနိုင်ခြင်းအတွက် ဦးသီဟကိုကို နှင့် ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ၂၀၂၁ မတ် ၈ ရက် စီရင်ထုံး ပေါ်ပေါက်လာသည့် အတွက် စာအုပ်ပါ ရေးသားချက်များနှင့် ဆက်စပ် ဖတ်ရှုနိုင်ရန် နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ထည့်သွင်းပေးလိုက်ပါသည်။

ဦးမောင်မောင်ညွန့်

နိဒါန်း

သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့်အခါ ပြင်ဆင်ချက်များကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုအခါ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အားနည်းသည့် လူငယ်များနှင့် နည်းပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အလွမ်းဝေးသည့် လူငယ်များ နားလည် ဖတ်ရှုနိုင်ရန် မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုကာ မျှဝေပေးခဲ့ပါသည်။

ထိုနောက်ပိုင်းတွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေတို့အရ ပေါ်ပေါက်လာသည့် မှုခင်းများအတွက် စာတမ်းငယ်များ ရေးသား၍ ဖေ့ဘုတ် (Facebook) တွင် ထိုသက်သေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ မည်သို့ သက်သေခံ တင်ပြသင့်ကြောင်း မျှဝေပေးခဲ့ပါသည်။ အလားတူပင် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား လူငယ်များ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ ဆိုက်ဘာမှုခင်းများနှင့် အီလက်ထရောနစ်သက်သေခံအကြောင်းကို တက္ကသိုလ်များတွင် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုခဲ့ပါသည်။ ‘အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေအား လေ့လာခြင်း’၊ ‘ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေအကြောင်း တစေ့တစောင်း’၊ ‘ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေနှင့် ရာဇသတ်ကြီး၊ လေလှိုင်းထဲမှ အသရေဖျက်မှု’၊ ‘ဆိုက်ဘာမှုခင်း’၊ ‘အီလက်ထရောနစ်သက်သေခံချက်’ စသည့် ပို့ (post) ကလေးများကို လူငယ် ဥပဒေ လေ့လာသူတို့အတွက် ဖေ့ဘုတ် (Facebook) တွင် ရေးခဲ့ပါသည်။

ယခုအခါ Wisdom House စာပေတိုက်က ယင်းစာစုများကို ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေလိုပါသည်ဟု တောင်းခံလာပါသည်။ ယင်းစာစုများတွင် အချို့သော အကြောင်းအရာများသည် ထပ်နေခြင်းများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များကလည်း ရှိလာပြန်ပါသည်။ သို့ပါ၍ ယင်းစာစုတို့ကို ပြန်လည်စိစစ်ကာ တစ်ခုတည်းသော စာတမ်းအဖြစ် ပြန်လည် စီစဉ်ရပါသည်။ ယင်းသို့သာမက ဖေ့ဘုတ် (Facebook) တွင် ပို့ (post) အဖြစ် ရေးစဉ်က သဘောသဘာဝအရ ပေါ့ပေါ့ပါးပါး ရေး

mgyoe.com

ခဲ့သည် ဖြစ်သော်လည်း ယခုကဲ့သို့ စာတစ်စောင် ပေတစ်ဖွဲ့အဖြစ် ထုတ်ပေးရမည့်အခါ တာဝန်ကြီး သည့်အလျောက် ရည်ညွှန်းကိုးကားစာအုပ်များ ပြန်လှန်ကာ တိုက်ဆိုင်စိစစ်မှုများကိုလည်း လုပ်ပြန် ပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ တင်ခဲ့သည့် ပို့ (post) များကို တစ်ပေါင်းတည်းအဖြစ် 'ဆိုက်ဘာမူခင်းများနှင့် အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံ တင်သွင်းခြင်း' ဟူသည့် စာအုပ်ကို လူငယ် ဥပဒေလေ့လာသူများ အတွက် ရေးသားထုတ်ဝေလိုက်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လုံးဝ ပြည့်စုံသည့် စာတမ်းတစ်စောင်ဟုမူ ညွှန်းဆိုပြနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါကြောင်း တောင်းပန်လိုက်ပါသည်။

အခန်း (၁)

ဆိုက်ဘာမှုခင်း ဟူသည်မှာ

ဆိုက်ဘာမှုခင်း (cyber-crime) ဟူသည် ဆိုက်ဘာ (cyber) ဟူသော စကားလုံးနှင့် မှုခင်း (crime) ဟူသော စကားလုံးတို့ ပေါင်းစပ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ Crime ဟူသည် မှုခင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်ကို အထူး ဖြေရန် မလိုအပ်ပါ။ ဤတွင် cyber (ဆိုက်ဘာ) ဟူသည်က မည်သည်ကို ဆိုသည် ဟူသည့်အချက်က ပဓာနကျနေပါသည်။

ဆိုက်ဘာ ဟူသော စကားရပ်သည် အခြေခံအားဖြင့် ကွန်ပျူတာ (computer) ကို ညွှန်းဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆိုက်ဘာမှုခင်း ဟူသည်မှာ ကွန်ပျူတာကို အခြေခံ၍ ကျူးလွန်သည့်မှုခင်းဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျူးလွန်သော မှုခင်းအမျိုးအစားများ ပွားများလာသည် နှင့်အမျှ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရမှုလည်း ကျယ်ပြန့်လာပါသည်။

အင်တာနက် (internet) ခေါ် နိုင်ငံတကာ ကွန်ပျူတာ ချိတ်ဆက်မှု ကွန်ရက်ကြီးစနစ် (global system of interconnected computer networks) တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာသည့်အခါ အင်တာနက်ကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်လာသဖြင့် ပထမဦးစွာ ‘အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ကျူးလွန်သည့် သို့မဟုတ် ပြုလုပ်သည့် ပြစ်မှုတစ်ရပ်ရပ်ကို ဆိုက်ဘာမှုခင်းဟု ခေါ်သည်။’ ဟု စတင်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုမှသည် ဆိုက်ဘာ ဟူသည့် အသုံးပြုသော ကိရိယာတို့ကိုပါ ထည့်သွင်းဖွင့်ဆိုလိုသည့်အတွက် ‘ကွန်ပျူတာ နှင့် ကွန်ရက်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် မည်သည့်ပြစ်မှု ကျူးလွန်မှုတစ်ရပ်မဆို လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ဆိုက်ဘာမှုခင်းဟု ခေါ်သည်။’ ဟူ၍ ပြောင်းလဲဖွင့်ဆိုပြန်ပါသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတကာ၌ တိုင်းပြည်အများစု လက်ခံလာကြသော ဖွင့်ဆိုချက်သည် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်လာပါသည်-

‘ဆိုက်ဘာမှုခင်း ဟူသည် ကွန်ပျူတာ သို့မဟုတ် အလားတူပစ္စည်း သို့တည်းမဟုတ် ဆက်သွယ်ရေး ကိရိယာများကို အသုံးပြု၍ အောက်ပါ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများကို ဆိုသည်-

- (က) အလွန်အကျွံ နောက်ပြောင်သော သို့မဟုတ် ခြိမ်းခြောက်သည့် သဘော သက်ဝင်သော သတင်းအချက်အလက်များ ပေးပို့ခြင်း၊
- (ခ) စိတ်ငြိုငြင်စေရန်၊ စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေရန်၊ အန္တရာယ် ဖြစ်စေရန်၊ တားဆီးပိတ်ပင်ရန်၊ အသရေ ပျက်စေရန်၊ အကျိုးပျက်စီးစေရန်၊ ရာဇဝတ် မကင်းသော ခြောက်လှန့်တောင်းယူမှု ပြုရန်၊ ခိုက်ရန် ဖြစ်ပွားစေရန်၊ အမုန်းပွားစေရန်၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်စေရန် ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက် တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် မမှန်ကန်သော သတင်းအချက်အလက်များ ပေးပို့ခြင်း၊
- (ဂ) အီးမေးလ်တွင် စာသား၊ ရုပ်ပုံ၊ အသံ၊ ရုပ်သံ၊ အခြား အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း တစ်ခုခု စသည်တို့ကို စိတ်ငြိုငြင်မှု ဖြစ်ပေါ်စေရန် သို့မဟုတ် စိတ်အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေရန် သို့မဟုတ် မူရင်း သတင်းမှန်ကို လှည့်ဖြားရန် သို့မဟုတ် အလွဲ ဖော်ဆောင်ရန် ပူးတွဲပေး ပို့ခြင်း။'

ဤသို့သော ဖွင့်ဆိုချက်ကို နိုင်ငံအတော်များများက လက်ခံ သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘာတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ဆိုက်ဘာမှုခင်းများတွင် အထင်ရှားဆုံးမှာ cyber-bullying ဟူသည့် ကွန်ပျူတာကို အသုံးပြု၍ ညှဉ်းပန်းခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ စိတ်ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှု ဖြစ်စေသည့် စာသားများ၊ ပုံများ၊ အသံများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ပေးပို့ခြင်းမျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။

အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် ကျောင်းနေ လူငယ်မကလေးတစ်ဦး ထိုလုပ်ရပ်ကြောင့် စိတ် ဆင်းရဲ မွန်းကျပ်ကာ မိမိကိုယ်မိမိ သတ်သေသည်အထိ ဖြစ်သွားသည့်အခါတွင်မှ နိုင်ငံအနှံ့ ယင်း၏ အန္တရာယ်ကြီးမှုကို သိမြင်လာကြပြီး အထက်တန်းကျောင်းများတွင် ယင်းကိစ္စရပ်များအတွက် ပညာ ပေး အစီအစဉ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆောင်ရွက်ပေးရသည်အထိ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ Online predator ခေါ် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းပေါ်မှ လက်ဦးမှုဖြင့် အသာစီး ရယူမှုများ၊ cyber-staking ခေါ် ကွန်ပျူတာ၊ ကွန်ရက်တို့ကို အသုံးပြု၍ လောင်းကစားခြင်း၊ hate crime ခေါ် အမုန်း စကားများဖြင့် ရန်တိုက်ခြင်း၊ လှုံ့ဆော်ခြင်း စသည့် ပြစ်မှုများသည် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပေါ်ပေါက် လာရပါသည်။

ထိုမှတစ်ဖန် computer as a target ခေါ် တစ်စုံတစ်ဦး အသုံးပြုနေသည့် ကွန်ပျူတာကို အချက်အလက်များ ပျက်စီးစေရန်၊ အသုံးပြုမှုများ ရပ်ဆိုင်းသွားစေရန် အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ဗိုင်းရတ် ခေါ် အဖျက် ပရိုဂရမ်များ ပေးပို့မှုများ ဖြစ်လာသည်။ ထို့နောက် harassment ခေါ် အမြဲ တစေ အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ခံရနေစေရန် ပြုလုပ်ခြင်းမှသည် cyber-extortion ခေါ် ကွန်ပျူတာ ကွန်ရက်ကို အသုံးပြု၍ ငွေညှစ်ခြင်း၊ fraud and financial crimes ဖြစ်သည့် ကွန်ပျူတာ နည်းပညာ ရပ်များဖြင့် လိမ်လည်မှုများ၊ ငွေကြေး ခိုးယူခြင်းများကို တစ်ဆင့်တက် ကျူးလွန်လာသည်မှ cyber-warfare ခေါ် နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွန်ပျူတာကွန်ရက်ကို အသုံးပြု၍ တစ်ဖက်နိုင်ငံ၏ ကွန်ပျူ တာများ၊ ဝက်ဆိုက်များကို တိုက်ခိုက်ခြင်းများ ဖြစ်လာသည်သာမက cyber-terrorism ခေါ် ဆိုက်ဘာ အကြမ်းဖက်မှုများအထိ ပေါ်ပေါက်လာပါတော့သည်။

ထိုသို့သောအခါ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများသည် မိမိတို့နိုင်ငံတွင် ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေသည့် ဆိုက်ဘာ ဥပဒေ (Cyber-law) ကို ပြဋ္ဌာန်းလာကြပါသည်။ ယင်းသို့ ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် အများနှုတ်မှ Cyber-law (ဆိုက်ဘာဥပဒေ) ဟု ပြောဆိုသုံးနှုန်း နေကြသော်လည်း 'ဆိုက်ဘာ' ဟူသည့် စကားရပ်ဖြင့် ဥပဒေအမည် ခေါ်ဆို ပြဋ္ဌာန်းသည်ကား ရှားလှပါသည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံက ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ပြဋ္ဌာန်းရာ၌ Electronic Transaction Act, 1999, Elec- tronic Communication Act, 2000 ဟု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုက The Electronic Communications Privacy Act, 2011၊ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ စင်ကာပူနိုင်ငံ၊ တန်ဇမ်နီးယား နိုင်ငံတို့က Electronic Transaction Act ဟု အမည်ပေး ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံကမူ The Information Technology Act, 2008 ဟု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။

သို့ရာတွင် ဆိုက်ဘာမူခင်းများသည် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကို ကျော်၍ ကျူးလွန်သည့် မူခင်းများ ဖြစ်သည့်အလျောက် လုံခြုံရေးနှင့် ဆက်စပ်၍ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေတို့တွင်သာ ဆိုက်ဘာ (Cyber) ဟူသည့် စကားရပ်ကို ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းကြပါသည်။

ဆိုက်ဘာ ဥပဒေ

ဆိုက်ဘာဥပဒေ (Cyber Law) ဟူသည်မှာ ဆိုက်ဘာနယ်ပယ်အပေါ် ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုက်ဘာနယ်ပယ် (cyber space) ဆိုသည်မှာ အလွန် ကျယ်ပြန့်သော ဝေါဟာရတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ကွန်ပျူတာများ၊ ကွန်ရက်များ၊ ဆော့ဝဲများ၊ ဟတ်ဒ်ဝဲနှင့် မင်မိုရီစတစ်ကဲ့သို့ သော အချက်အလက် သို့လှောင်သည့် ပစ္စည်းများ၊ အင်တာနက်၊ ဝက်ဆိုက်၊ အီးမေးလ်တို့သာမက ဆဲလ်ဖုန်း၊ အေတီအမ်စက်တို့ကဲ့သို့သော အီလက်ထရောနစ် ပစ္စည်းများအားလုံး အကျုံးဝင်နေ ပါသည်။

ဆိုက်ဘာဥပဒေသည်-

- (က) ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများ (cyber crimes)၊
- (ခ) အီလက်ထရောနစ်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်လက်မှတ်များ (electronic and digital signature)၊
- (ဂ) ဉာဏပစ္စည်းများ (intellectual property)၊
- (ဃ) သတင်းအချက်အလက် ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းမှု (data protection and pri- vacy)

ဟူသော အကြောင်းအရာ လေးခုကို ဆက်စပ် လွှမ်းခြုံထားပါသည်။

ဆိုက်ဘာပြစ်မှုများသည် ကွန်ပျူတာကို အသုံးချကိရိယာအဖြစ်ဖြစ်စေ၊ ဦးတည်သောပစ္စည်း အဖြစ်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ရပ်လုံးအလို့ငှာဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်သည့် တရားဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော ပြုမူ ဆောင်ရွက်ချက်ကို ခေါ်ဆိုပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု (e-commerce) နှင့် အွန်လိုင်း အသိပေး ရောင်းချမှု (online share trading) များ တစ်စတစ်စ တိုးတက် များပြား

လာခြင်းသည် ဆိုက်ဘာ ပြစ်မှု ကျူးလွန်ချက်များကို ပြန်ဝမှ ထုတ်လွှတ်သကဲ့သို့ ထူးကဲစွာ ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် လက်မှတ်များကို အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းများတွင် မှန်ကန်ကြောင်း ထင်ရှားစေရန် အသုံးပြုကြပါသည်။ ဒီဂျစ်တယ်လက်မှတ် ဆိုသည်မှာလည်း အီလက်ထရောနစ် လက်မှတ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဒီဂျစ်တယ်လက်မှတ်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ဥပဒေများအရ လိုအပ်ချက် သုံးခု ရှိပါသည်။

- ◆ လက်မှတ်ရေးထိုးသူ၏ မှန်ကန်ကြောင်း အတည်ပြုမှု (signer authentication)
- ◆ ပေးပို့သည့် သတင်း၏ မှန်ကန်ကြောင်း အတည်ပြုမှု (message authentication)
- ◆ သတင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းရှိမှု (message integrity)

တို့ ဖြစ်ပါသည်။

နည်းပညာနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်သည် သာမန် လက်ဖြင့် ရေးထိုးသည့် လက်မှတ်များထက် ဒီဂျစ်တယ်လက်မှတ်အပေါ် အားထား ယုံကြည် စိတ်ချရမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ဥပဒေပစ္စည်း ဟူသည် လူသားတို့၏စိတ်က ဖန်တီးသော စာပေ၊ ဂီတ၊ ပန်းချီ၊ ဒီဇိုင်း အစရှိသည်တို့ကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ဥပဒေပစ္စည်း၏ အသွင်အပြင်သည် ဆိုက်ဘာနယ်ပယ်နှင့် စပ်ဆိုင်ပါက ဆိုက်ဘာဥပဒေ၏ လွှမ်းခြုံမှုအတွင်း ရှိပါသည်။ ကွန်ပျူတာ ဆော့ဝဲ (computer software)၊ ကွန်ပျူတာ ပင်ရင်းသင်္ကေတ (computer source code)၊ ဝက်ဆိုက် (web site)၊ ဆဲလ်ဖုန်း အစရှိသည်တို့က မူပိုင်ခွင့် ဥပဒေ (Copyright Law) နှင့် ဆက်နွှယ်သွားပါသည်။

ဒိုမိန်းအမည် (domain name)၊ စာလုံးပြောင်းလဲမှုများ (meta tags)၊ ပုံရိပ်ဖော်မှု (mirroring)၊ ဘောင်ပုံစံအမျိုးမျိုးခတ်ခြင်း (framing)၊ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ချိတ်ဆက်ခြင်း (linking) အစရှိသည်တို့မှာ ကုန်အမှတ်တံဆိပ် ဥပဒေ (Trademark Law) များနှင့် ဆက်နွှယ်ပါသည်။

တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများ ပေါင်းစည်းပတ်လမ်းကြောင်း (semi-conductor integrated circuits) နှင့် ဖွဲ့စည်းမှု အဆင်အပြင် (layout) တို့သည် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများ ဥပဒေ (Semi-conductor Law) နှင့် ဆက်နွှယ်ပါသည်။

ကွန်ပျူတာတစ်ခု၏ မြင်ရသည့် စက်ပစ္စည်း အစိတ်အပိုင်းများ (hardware) နှင့် မမြင်နိုင်သည့် လည်ပတ်စနစ် ခိုင်းစေမှုစနစ် (software) တို့သည် မူပိုင်ခွင့်များ ဥပဒေ (Patent Law) နှင့် ဆက်နွှယ်ပါသည်။

သတင်းအချက်အလက် ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ကိုယ်ပိုင်သီးသန့်ဖြစ်မှုနှင့် ဘဏ်၊ ဆေးရုံ၊ အီးမေးလ်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း အစရှိသည်တို့၏ အချက်အလက် ထိန်းသိမ်းခြင်း၏ ခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကို မျှတမှုရှိစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ နည်းပညာရပ်အသစ်များကို သုံးစွဲ၍ အချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ သို့လျှောက် ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းခြင်းဖြင့် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ကိုယ်စီစောင့်ထိန်းမှု (privacy) ကို စိန်ခေါ်မှုများ မဖြစ်စေရန် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ပေးရပါသည်။

ဆိုက်ဘာနယ်ပယ်ကို လွှမ်းခြုံမိသည့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းရန်မှာ အလွန် ခက်ခဲသည့် အကြောင်းတရားများစွာ ရှိပါသည်။ တချို့ကို ဖော်ပြရပါက အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

- (က) ဆိုက်ဘာနယ်ပယ်သည် ခြပ်မဲ့ အတိုင်းအတာ ပမာဏ ဖြစ်သည့်အတွက် သမားရိုးကျ ဥပဒေများကို ကျင့်သုံး၍ အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်း ပြုရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။
- (ခ) ဆိုက်ဘာနယ်ပယ်သည် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်၏ နယ်နိမိတ်ဘောင်ကို လုံးဝ အလေးထားခြင်း မရှိပါ။

အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ လူတစ်ဦးက မိနစ်ပိုင်းအတွင်း အမေရိကန်နိုင်ငံမှ ဘဏ်တစ်ခု၏ ကွန်ပျူတာတွင်းရှိ အီလက်ထရောနစ် ငွေတိုက်စာရင်းကို ချိုးဖောက် ဝင်ရောက်ပြီး အခြားဒေသ ဖြစ်သော ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရှိ ဘဏ်စာရင်းသို့ သန်းပေါင်းများစွာသော ငွေများကို လွှဲပြောင်း ထည့်ယူနိုင်ပါသည်။ ထိုသူအတွက် ထိုသို့ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်မှာ လက်တော့ ကွန်ပျူတာတစ်လုံးနှင့် ဆဲလ်ဖုန်းတစ်လုံးမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ဆောင်ရွက်မှုများ

နိုင်ငံတကာတွင် ဆက်သွယ်ရေး၊ တစ်နည်းအားဖြင့် အင်တာနက် အသုံးပြုသူများအကြား နည်းပညာ အလွဲသုံးစားပြုကာ ပြစ်မှု ကျူးလွန်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာသဖြင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်ကပင် ဥရောပ ၄၁ နိုင်ငံ ပါဝင်သည့် ဥရောပကောင်စီက ဆိုက်ဘာမှုခင်းများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (The Cybercrime Treaty) ကို ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည်။

အဖျက်လုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် ဝိုင်းရတ် ဖန်တီးခြင်းနှင့် လိမ်ညာမှုများကို အွန်လိုင်းတွင် ကျူးလွန်မှုများအတွက် ဥပဒေများကို နိုင်ငံအများ တညီတညွတ်တည်း ပြဋ္ဌာန်း၍ ကာကွယ်ရေး ဦးတည်ပြီး အသိပညာ ဖြန့်ဝေရေးနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေး ခံစားခွင့် ရရှိရေး၊ ဉာဏပစ္စည်းဆိုင်ရာ သတိပြုရေး၊ အဖျက်လုပ်ငန်းများ တားဆီးရေး၊ နယ်စည်း မရှိသည့် ဆိုက်ဘာမှုခင်းများကို ပူးပေါင်းအရေးယူရေးတို့အတွက် သဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

၂၀၀၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ ဘူဒါပတ်မြို့၌ ဆိုက်ဘာမှုခင်းများဆိုင်ရာ ဘူဒါပတ် သဘောတူစာချုပ် (Budapest Convention on Cybercrime) ကို ချုပ်ဆိုကြပြန်ပါသည်။ ထို convention တွင် ဆိုက်ဘာမှုခင်းများ ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ဆိုက်ဘာသုံးစွဲသူများနှင့် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို ဥပဒေများဖြင့် ကာကွယ်ရေးကို ဦးတည်ချက်ထားခဲ့ကြပါသည်။ ဘူဒါပတ် သဘောတူညီချက်ကို အခြေခံစံနှုန်းများအဖြစ် ထားရှိကာ ဆိုက်ဘာမှုခင်းဆိုင်ရာကော်မတီ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နည်းပညာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး သဘောတူခြင်းတို့ကို ချမှတ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ထို့နောက်ပိုင်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် အများပြည်သူတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဆိုက်ဘာ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ အသုံးပြုသူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ကွန်ပျူတာများကို ဦးတည်တိုက်ခိုက်မှုများ၊ ဆိုက်ဘာ ဓားပြတိုက်ခြင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်ခြင်း စသည်တို့

နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကွန်ပျူတာဖြင့် လိမ်ညာမှုနှင့် အလွဲသုံးစားပြုခြင်း ဥပဒေ၊ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်မှု လုံခြုံရေး ဥပဒေ၊ နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ကာကွယ်ရေး ဥပဒေ၊ ဒီဂျစ်တယ် မူပိုင်ခွင့် ဥပဒေ၊ သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာ ဥပဒေ၊ ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ အစရှိသည်ဖြင့် ဆိုက်ဘာမှုခင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြဋ္ဌာန်း လာခဲ့ကြပါသည်။

ဆိုက်ဘာမှုခင်းတချို့

များစွာသော ဆိုက်ဘာမှုခင်းများထဲမှ ထင်ရှား လူသိများသည့် ဆိုက်ဘာ နှစ်ခုကို နမူနာ တင်ပြပါ မည်။ ရှေးဦးစွာ ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်ခြင်း (cyber-defamation) ကို တင်ပြပါမည်။

ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်ခြင်း (cyber-defamation) ဟူသော စကားလုံးသည် မိမိတို့လူမျိုးအနေ ဖြင့် အနည်းငယ် စိမ်းသယောင် ရှိမည် ဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်မှာ ကျွမ်းဝင်ပြီးသား ဖြစ်သည် ကို အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ ဖြစ်နေကြပါသည်။ ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်ခြင်း (cyber-defamation) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအရပ်ရပ်တွင် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်သာ ယှက်နှွယ် ပြဋ္ဌာန်းမှုကို တွေ့ရပါသည်။ ပုဂ္ဂလိက တစ်ဦးချင်းအရေးအတွက် ယင်းဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို သုံးစွဲလေ့မရှိသည်ကို မိမိ၏ လေ့လာချက် အားနည်းမှုကြောင့်လား မသိ မတွေ့မိသည်က အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဆိုက်ဘာ (cyber) ဟူသည် ကွန်ပျူတာဟု သာမန် ဆိုရမည် ဖြစ်သော်လည်း ကွန်ပျူတာကို အသုံးပြုခြင်း၊ ကွန်ပျူတာသို့ ဦးတည်ခြင်းဟု တိုးချဲ့ စဉ်းစားရပါသည်။ Defamation ဟူသည်က အသရေဖျက်ခြင်းကို ဆိုကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ cyber-defamation ဆိုပါက ကွန်ပျူတာ ကို အသုံးပြု၍ သို့မဟုတ် ကွန်ပျူတာသို့ ဦးတည်၍ လုပ်ဆောင်သည့် အသရေဖျက်မှုဟု အကျဉ်း အားဖြင့် ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထို့ထက် အနည်းငယ် ပို၍ ဆိုရသော် cyber-defamation ဟူသည် လိုရင်းအချက်အားဖြင့် သီးခြားရည်ညွှန်းသော လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ဂုဏ်သတင်း ကျော်စောမှုကို ထိခိုက်စေရန် ရည်ရွယ်ချက် ထားလျက် သို့မဟုတ် ထိုသူ၏ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများကို ထိခိုက်နစ်နာစေမည်ကို ယုံကြည်ရန် အကြောင်းရှိပါလျက် ကွန်ပျူတာကို အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းတစ်ခုသဖွယ် အသုံးချ၍ အသရေဖျက် ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်ခြင်း (cyber-defamation) ဟု သတ်မှတ်ရန် ပြစ်မှုအင်္ဂါ ၄ ချက် အကြမ်းဖျင်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့ကား-

- (၁) မှန်ကန်မှုလည်း မရှိသည့်အပြင် အခြားသူတစ်ဦးနှင့် သက်ဆိုင်သော အသရေဖျက်သည့် သတင်း ဖြစ်ခြင်း၊
- (၂) ဖြစ်ရပ်နှင့် မသက်ဆိုင်သူများသို့ တစ်ဖက်သတ် ဖြန့်ဝေ အသိပေးခြင်း၊

mgjoe.com

(၃) ဖြန့်ဝေသူ၏ ပေါ့ဆမှုကြောင့် မဟုတ်သည့် မှားယွင်းသော အချက်အလက်များသာ ဖြစ်ခြင်း၊

(၄) အလေးထား သတိမူခြင်း မရှိဘဲ ဖြန့်ဝေအသိပေးခြင်းကြောင့် ထူးခြားစွာ ထိခိုက်နစ်စေမှု သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေ အသိပေးမှုကြောင့် ထူးခြားစွာ ထိခိုက်နစ်နာစေမှု ပေါ်ပေါက်ခြင်း တို့ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများသည် လုပ်ငန်း ယှဉ်ပြိုင်ဘက်များနှင့် ကျေနပ် အားရမှု မရှိသည့် စားသုံးသူများ၏ ဝေဖန် ဆန်းစစ်မှုကို ရင်ဆိုင်နေကြရပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ဤနေရာတွင် ဥပဒေနှင့်အညီ ပြုလုပ်သည့် ဝေဖန်မှုနှင့် အသရေဖျက်မှုတို့ မတူသည်ကား ထင်ရှား ပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အများစု ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေကြရသည်က ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်မှု များသာ ဖြစ်ပါသည်။ ကျူးလွန်ပုံ အမျိုးမျိုး ရှိသော်လည်း လုပ်ငန်းကို ထိခိုက်နစ်နာမှု အနည်းနှင့် အများ ဖြစ်စေသည်က အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်လေ့ရှိသည့် ပထမ အချက်က အဆိုးမြင် ဖော်ပြချက်များကို အင်တာနက်မှ တစ်ဆင့် ဘလော့၊ ဝက်ဆိုက်၊ တွစ်တာ စသည့် လူမှုကွန်ရက်များမှ ဆက်သွယ် ဖြန့်ဝေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယ လုပ်လေ့ရှိသည်က မိမိကိုယ်မိမိ မည်သူမည်ဝါ ဖြစ်ကြောင်း မပေါ်စေဘဲ အသရေပျက်စေ သည့် စွပ်စွဲ ပြောဆိုမှုများကို လူမှုကွန်ရက်များတွင် ဖြန့်ဝေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့သော မလိုလားအပ်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တရားမဲ့ နစ်နာနေခြင်းကို ကာကွယ်ရန် cyber-defamation ဟူသော ပြစ်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်ကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အတော်များများတွင် ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်လာကြပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများသည် တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသော နည်းပညာများအတွက် ကောင်း ကျိုး များစွာ ရခဲ့သော်လည်း ဆိုက်ဘာ အသရေဖျက်ခြင်း (cyber defamation) ကိုလည်း တစ်ဖက်က ကြုံတွေ့နေကြရပါတော့သည်။ ထိုနည်းအတူ နိုင်ငံတကာ လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင်လည်း ထိုသို့ တိုးတက်လာသော ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာများကြောင့် အထူးသဖြင့် အရွယ်မရောက်သေးသူ လူငယ်အများစုအတွက် ဆိုက်ဘာ စိတ်ညှဉ်းပန်းခြင်း (cyber bullying) ဟူသည့် ဘေးအန္တရာယ် သည် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ကျရောက်ခဲ့ရပါသည်။

ဆိုက်ဘာ စိတ်ညှဉ်းပန်းခြင်း (cyber bullying) ဟူသည် အင်တာနက် သို့မဟုတ် ဆဲလ်ဖုန်း သို့မဟုတ် အခြား ကိရိယာ တစ်ခုခုတို့ဖြင့် နှောင့်ယှက်ခြင်းကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုလိုပါသည်။ ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍ မလိုမုန်းတီးသော ဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့် အင်တာ နက်ပေါ်တွင် တစ်ပါးသူ ဘေးဥပဒ် ကျရောက်စေရန် စာသားများပို့ခြင်း၊ နာကြည်းစွာ ခံစားရစေ သည့် သဘောထားမှတ်ချက်များ ပေးပို့ခြင်းကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု အမျိုးသား ရာဇဝတ်မှု တားဆီး ကာကွယ်ရေး ကောင်စီက အခြားသူတစ်ဦးကို စိတ်တွင် နာကျင်မှု ခံစားရစေရန် သို့မဟုတ် စိတ်ဝယ် အရှက်တရား

ကြီးစွာ ခံစားရစေရန် အင်တာနက် သို့မဟုတ် ဆဲလ်ဖုန်း သို့မဟုတ် အခြား အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း တစ်ခုခုကို အသုံးပြု၍ စာသား သို့မဟုတ် ရုပ်ပုံများကို ထပ်တလဲလဲ ပေးပို့ခြင်းဖြစ်စဉ်ဟု ဖွင့်ဆို ထားပါသည်။

ယင်း ဆိုက်ဘာ စိတ်ညှဉ်းပန်းခြင်း (cyber bullying) သည် သာမန်အဆင့် မဟုတ်တော့ဘဲ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် ပေးပို့မှုကို လက်ခံ ရလာသည်အခါ အတွေ့အကြုံ နုနယ်သော အလယ်တန်းကျောင်းသူအရွယ် လူငယ်ကလေးတို့သည် မိမိတို့ အသုံးပြုနေသော ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ရက်မှ ရောက်လာသည့် စာများ၊ ပုံများကို မိဘတို့ကိုလည်း မပြောရဲ၊ မည်သို့ လုပ်ရမည်လည်း မသိ၊ ယင်း၏ဒဏ်ကို မခံစားနိုင်သည့်အဆုံး မိမိတို့၏ အသက်ကိုပင် ပြန်လည် အန္တရာယ်ရှာသည် အထိ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရာ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် အထင်ကရ ဖြစ်ကာ အစိုးရက စိုးရိမ်ရသည် အထိ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ယင်းအတွက် စာသင်ကျောင်းများတွင် သင်ခန်းစာတစ်ရပ်အဖြစ် ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပညာပေးရသည်အထိ ဖြစ်လာသကဲ့သို့ မိဘဖြစ်သူများအနေဖြင့်လည်း ယင်း အန္တရာယ်မှ မိမိတို့သားသမီးများကို ကာကွယ်ပေးကြရန် လက်ကမ်းစာစောင်များဖြင့် ပညာပေး လာကြရသည်အထိ အန္တရာယ် ကြီးမားခဲ့ပါသည်။

လူသုံးများသည့် Chatting၊ Messagen၊ Twitten၊ Instagram၊ Facebook စသည့် ဆက်သွယ် ရေး ကွန်ရက်များကနေ၍ လူငယ်ကလေးများကို စိတ်ဆင်းရဲ လူတောမတိုးရဲစေရန်၊ စိတ်ဓာတ် ကျဆင်းစေရန်၊ အသရေ ပျက်စေရန် ပြီးသူရန်ဘက်သဖွယ် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ စာသားများ၊ ဓာတ်ပုံ များကို အကြိမ်ကြိမ် အခါခါ ထပ်တလဲလဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုက်ဘာ စိတ်ညှဉ်းပန်းခြင်း (cyber bullying) ဟု အမည်တပ်ကာ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း တားဆီး အရေးယူရသည့်အခြေသို့ ရောက်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ Cyber defamation (အသရေဖျက်ခြင်း) ထက်ပင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် အန္တရာယ် ကြီးမားပါသည်။ ယင်းဖြစ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်သည့် လူမှုရေးကွန်ရက်များ၊ ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များကို သုတေသန လုပ်ကြသည့်အခါ ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူသုံးများလှသော Facebook ခေါ် လူမှုရေး ကွန်ရက်သည် မှုခင်းအများဆုံး ဖြစ်ပွားရာနေရာ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အခန်း (၂)

ကွန်ပျူတာ ဟူသည်

ဆိုက်ဘာမူခင်း ဟူသည် ကွန်ပျူတာနှင့် ကွန်ရက်များကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ 'ကွန်ပျူတာ' ဟူသည်ကို ဥပဒေများက မည်သို့ဖွင့်ဆိုသည်ကို စတင် လေ့လာ ရပေမည်။

'ကွန်ပျူတာ' ဟူသည့် စကားရပ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မြန်မာနိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာတို့ တညီတညွတ် တည်း ဖွင့်ဆိုထားသည်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

'ကွန်ပျူတာ ဟူသည် သတင်းအချက်အလက်နှင့် မှတ်တမ်းများ ရယူခြင်း၊ ထားရှိခြင်း၊ တစ်နေရာ မှ တစ်နေရာသို့ ပေးပို့ခြင်း၊ သို့မှီးထိန်းသိမ်းခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်အလိုက် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် လိုအပ် သော အချိန်၌ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်၍ အသုံးပြုခြင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သင်္ချာဆိုင်ရာနှင့် ယုတ္တိ ပေဒဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို အသုံးပြု ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း အီလက်ထရောနစ်နည်း ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သံလိုက်ဓာတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလင်းတန်း ဖြတ်သန်းခြင်းနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ အခြားနည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်နိုင်သော ပစ္စည်းကိရိယာကို ဆိုသည်။'

ဤဖွင့်ဆိုမှုကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက် ရေး ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၂ (ဃ) တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

ဤသို့ ဥပဒေစာသားအားဖြင့် ဝါကျတစ်ကြောင်းတည်းနှင့် ရေးသားဖော်ပြချက်ကို လွယ်ကူ ရှင်းလင်းစွာ နားလည်ရန် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြလိုပါသည်-

- ၁။ ကွန်ပျူတာ ဟူသည် ပစ္စည်းကိရိယာတစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။
- ၂။ ထိုပစ္စည်းကိရိယာကို အသုံးပြုရာတွင် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာကိုဖြစ်စေ၊ သံလိုက် ဓာတ် နည်းပညာကိုဖြစ်စေ၊ အလင်းတန်း ဖြတ်သန်းခြင်း နည်းပညာကိုဖြစ်စေ၊ အလားတူ ကဲ့သို့သော အခြားနည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ကိုဖြစ်စေ သုံးစွဲရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ထိုသို့ နည်းပညာတစ်ရပ်ရပ်ကို သုံးစွဲ၍ အောက်ပါလုပ်ငန်းရပ် တစ်ရပ်ရပ် ဆောင်ရွက် နိုင်စွမ်း ရှိရပါမည်-

- (က) သတင်းအချက်အလက်နှင့်မှတ်တမ်းများ ရယူခြင်း၊ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ပေးပို့ ခြင်း၊ သို့မိုးထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အလိုက် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ဤဖွင့်ဆိုချက်ပါ သတင်းများ ရယူခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ သို့မိုးခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဟူသည့်အတွက် အများက ကွန်ပျူတာဟု ခေါ်နေသည့် စားပွဲတင် ကွန်ပျူတာ (desktop)၊ ခရီးဆောင် ကွန်ပျူတာ (laptop) တို့သာမက ကျောက်သင်ပုန်းဟု ခေါ်နေသည့် (tablet) များ၊ i-pad များ၊ Note များသာမက လက်ကိုင်ဖုန်းများသည် လည်း ကွန်ပျူတာ ဟူသည့် ဖွင့်ဆိုချက်တွင် အကျုံးဝင်သွားပါသည်။)
- (ခ) သင်္ချာဆိုင်ရာနည်းလမ်း အသုံးပြုခြင်း၊ [သင်္ချာဆိုင်ရာ အသုံးပြုသည် ဆိုသည့်အတွက် ဂဏန်းတွက်စက်များ (calculator) သည်လည်း ကွန်ပျူတာဟု သတ်မှတ်ချက်တွင် ပါဝင်သွားပါသည်။]
- (ဂ) ယုတ္တိဗေဒဆိုင်ရာနည်းလမ်း အသုံးပြုခြင်း။ [ယုတ္တိဗေဒနည်းလမ်း (logic) ဟု ဆိုလိုက် သည့်အတွက် ကလေးများ၏ လက်ကိုင်ဂိမ်းကစားစက်များသာမက LED မီးလုံး ကလေးများကို စီစဉ်၍ စာလုံးများ၊ ပုံများ၊ အရောင်စုံများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် ဖန်တီးသည့် စက်ငယ်ကလေးများသည်ပင်လျှင် ကွန်ပျူတာဟု ဥပဒေက သတ်မှတ်ပါသည်။]

ဤသို့ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည့် ကွန်ပျူတာကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများသည် တည်ဆဲဥပဒေ တစ်ရပ်ရပ်အရ ပြစ်မှုအမျိုးအမည်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ဆိုက်ဘာပြစ်မှု ဟူသည့် သတ်မှတ်ချက်ဘောင်တွင်လည်း ကျရောက်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေတချို့

ကွန်ပျူတာကို အခြေခံ၍ ကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုများကို အရေးယူသည့် ဥပဒေသည် cyber-law (ဆိုက်ဘာ ဥပဒေ) ပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။ သို့ဖြစ်ပါက ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုက်ဘာဥပဒေ ရှိပါသလားဟု မေးပါက ရှိနေပြီး ဖြစ်ပါသည်။ မျက်မှောက် ပကတိ အခြေအနေများကို လွှမ်းခြုံမိ စေအောင် မွမ်းမံပြင်ဆင်ရန်သာ လိုအပ်ချက် ရှိပါသည်ဟု ဖြေရပါမည်။

မိမိတို့နိုင်ငံအနေဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရလက်ထက်မှသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ် အရေးအခင်းလွန်စကာလ အထိ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပါက အောက်ပါ အက်ဥပဒေ သုံးရပ်သာ ရှိခဲ့ပါသည်-

- ၁။ မြန်မာနိုင်ငံ ကြေးနန်း အက်ဥပဒေ (The Burma Telegraph Act, 1885)၊
- ၂။ မြန်မာနိုင်ငံ စာတိုက် အက်ဥပဒေ (The Burma Post Office Act, 1898)၊
- ၃။ မြန်မာနိုင်ငံ ကြိုးမဲ့ကြေးနန်း အက်ဥပဒေ (The Burma Wireless Telegraphy Act, 1933)။

mg yoe . com

ထိုသို့သော ဥပဒေ သုံးရပ်ဖြင့်သာ လုံလောက်နေရာမှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အလွန် ကာလတွင် နည်းပညာသစ်များ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း စတင် ဝင်ရောက်လာကြသကဲ့သို့ ကွန်ပျူတာ ဟူသည်ကို လူလတ်တန်းစားတချို့အထိ သုံးစွဲလာကြပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို စတင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကွန်ပျူတာ နည်းပညာပိုင်း ကျွမ်းကျင်သူများမှအပ ပညာတတ် အသိုင်းအဝိုင်းကလူများပင် သဘောပေါက် နားလည်ရန် ခက်ခဲခဲ့ကြပါသည်။ ထိုကာလမဆိုဘိ ယခုကာလတွင် အင်တာနက် ဆိုပါက ဖေ့ဘုတ်အဆင့်မျှသာရှိသူ ရာခိုင်နှုန်း ၈၀ ခန့်၊ အီးမေးလ် ဆိုပါက ဂျီမေးလ်ကို မေးတာ မဟုတ်ဟု ပြောသူ ရာခိုင်နှုန်း ၇၀ ခန့် ရှိနေသည့် နည်းပညာ တတ်ကျွမ်းနားလည်မှု အားနည်းနေသည့်ကာလ၌ အချို့ ဥပဒေပညာရှင်များသည်ပင်လျှင် ယင်းဥပဒေကို မျက်ခြည်ပြတ်နေကြပါသည်။ နည်းပညာ ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ခေတ်မီခဲ့သည့် ဥပဒေတစ်ရပ်ဟု ဆိုရပါမည်။

ထိုမှသည် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာများ တိုးတက်လာခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထုအတွင်း ဆက်သွယ်ရေး အဆင့်အတန်း တိုးမြှင့်ပေးခြင်း ပြုရန် အရှိန် စတင်သည့်အခါ ဆက်သွယ်ရေးကို ထိန်းကျောင်းနိုင်ရန် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကို ပထမ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေနှင့် ယှဉ်တွဲဖတ်ရှုမှသာ ပြည့်စုံစွာ သဘောပေါက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့သော နည်းပညာများ တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ မှုခင်းများတွင် အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံများ တင်သွင်းရာ၌ စနစ်တကျ ဖြစ်စေရန် သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရပါတော့သည်။

အခန်း (၃)

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေတွင် အဓိကအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် အခန်းပါ စကားရပ်တချို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်ကို ရှေးဦး တင်ပြပါမည်။

အရေးကြီးသည့် စကားရပ်ဖြစ်သည့် 'သတင်းအချက်အလက်' ဟူသည်ကို ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မခွဲ (က) တွင် မူလက အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်-

၂။ (က) သတင်းအချက်အလက် (Information) ဆိုသည်မှာ အချက်အလက် (Data)၊ မူရင်းစာ (Text)၊ ပုံရိပ်သဏ္ဍာန် (Image)၊ အသံ (Sound)၊ သင်္ကေတ (Code)၊ ကွန်ပျူတာ ပရိုဂရမ်၊ ဆော့ဖ်ဝဲ (Software)၊ အချက်အလက် အစုအဝေး (Data base) တို့ ပါဝင်သည်။

ယင်းဖွင့်ဆိုချက်ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း အစားထိုးခဲ့ပါသည်-

'သတင်းအချက်အလက် ဆိုသည်မှာ အချက်အလက် (Data)၊ မူရင်းစာ (Text)၊ ပုံရိပ်သဏ္ဍာန် (Image)၊ အသံ (Voice)၊ ဗီဒီယို (Video)၊ သင်္ကေတ (Code)၊ ဆော့ဖ်ဝဲ (Software)၊ အပလီကေးရှင်း (Application) နှင့် အချက်အလက် အစုအဝေး (Database) တို့ကို ဆိုသည်။'

ဤသည်နှင့် ယှဉ်တွဲလေ့လာရာတွင် ယခင်က သတင်းအချက်အလက်ဟူသည့် ဖွင့်ဆိုသည့် အကြောင်းအရာကို Information ဟူသည့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြချက် ပါရှိခဲ့သော်လည်း ယခု မပါရှိတော့ပါ။ ဤသည်ကို သာမန်အားဖြင့် မထူးခြားဟု ထင်ရဖွယ် ဖြစ်သော်လည်း မှုခင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေဖြင့် စာတမ်းအမှတ်အသား (Document) ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်ကို ဖြည့်စွက်သည့် 'In this expression, electronic record and information are include' ဟူသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ဘာသာစကားချင်း ချိတ်ဆက် အသုံးပြုရန် ချိတ် (Link) တစ်ရပ် ပျောက်ကွယ်သွားပါသည်။

သတင်းအချက်အလက် (Information) ဟူသည့် စကားရပ်ကို နိုင်ငံတကာမှ ဥပဒေများတွင် ဖွင့်ဆိုချက်များကို ဆက်လက်၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမိပါသည်။ အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ (The Electronic Transations Act, 2001) တွင်လည်း 'သတင်းအချက်အလက်' ဟူသည့် စကားရပ်အတွက် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်-

'Information means an incident or fact regardless of whether expresses in the form of a letter, number, sound, image or any other form capable of connotation by itself or through any means;'

'သတင်းအချက်အလက် ဟူသည် စာသား၊ ကိန်းဂဏန်း၊ အသံ၊ ပုံရိပ်သဏ္ဍာန်တို့ သို့မဟုတ် ယင်းကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ အခြားနည်းလမ်းတစ်ရပ်ရပ်အဖြစ်စေ အဓိပ္ပာယ် ဖော်ယူနိုင်သည့် အခြားပုံစံများဖြင့် မည်သို့မဆို ဖော်ပြသည့် ဖြစ်ရပ် သို့မဟုတ် အခြင်းအရာများကို ဆိုသည်။'

ကျယ်ပြန့်လှသည့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုမှုတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အိမ်နီးချင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာ အက်ဥပဒေ (The Information Technology Act, 2000) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်-

'Information includes data, message, text, image, sound, voice, codes, computer programmes, software and data bases or micro film or computer generated micro fiche;'

'သတင်းအချက်အလက်ဟု ဆိုရာတွင် အချက်အလက်၊ သတင်းပေးချက်၊ မူရင်းစာ၊ ပုံရိပ်သဏ္ဍာန်၊ စကားသံ၊ အသံ၊ သင်္ကေတ၊ ကွန်ပျူတာ ပရိုဂရမ်များ၊ ဆော့ဖ်ဝဲ၊ အချက်အလက် အစုအဝေး ဆိုသည်တို့အပြင် မိုက်ကရိုဖုလင် သို့မဟုတ် ကွန်ပျူတာ အသုံးပြုသည့် မိုက်ခရိုဖစ်တို့လည်း ပါဝင်သည်။'

ယင်းအက်ဥပဒေတွင် 'သတင်းအချက်အလက် ဟူသည်' ဟု တိုက်ရိုက် ဖွင့်ဆိုခြင်း မပြုဘဲ 'သတင်းအချက်အလက် ဆိုရာတွင် တို့လည်း ပါဝင်သည်' ဟု ပါးနပ်စွာ ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤမျှဆိုပါလျှင် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေအရ ရင်ဆိုင်ရသည့် မှုခင်းများတွင် သတင်းအချက်အလက် ဟူသည့် စကားရပ် ပါဝင်သက်ဆိုင်လာပါက ဥပဒေပညာရှင်များ မည်သို့ အသုံးပြုနိုင်သည်ကို ရိပ်စားမိမည် ထင်ပါသည်။

ထိုဖွင့်ဆိုချက်အရ အများက အရပ်အခေါ် အသံဖိုင်၊ ဓာတ်ပုံ ဟူသည်တို့သည် နည်းပညာအရ မှန်ကန်မှု မရှိဘဲ သတင်းအချက်အလက် (Information) သည် ပုံရိပ်သဏ္ဍာန်၊ အသံတို့ကို ညွှန်းဆိုပြောဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုနောက် ဆက်လက်၍ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း ဟူသည်ကို ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မခွဲ (ခ) ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားချက်ကို တွေ့ရပါသည်-

၂။ (ခ) အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း (Electronic Record) ဆိုသည်မှာ သတင်းအချက်အလက်စနစ် တစ်ခုတွင်သော်လည်းကောင်း၊ သတင်းအချက်အလက်စနစ် တစ်ခုမှ အခြားစနစ်တစ်ခုသို့ ပေးပို့ရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သံလိုက်ဓာတ် ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလင်းတန်း ဖြတ်သန်းခြင်းနည်း (Optical means) ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ အခြားနည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ သတင်းအချက်အလက် တစ်ခုခုကို ဖြစ်ပေါ်စေ သော၊ ပေးပို့သော၊ လက်ခံရယူသော သို့မဟုတ် သို့မှီးထိန်းသိမ်းသော အထောက်အထား မှတ်တမ်းကို ဆိုသည်။

အထက် ပုဒ်မခွဲ (က) တွင် ဖွင့်ဆို ဖော်ပြထားသည့် သတင်းအချက်အလက် တစ်ခုခုကို နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် ပေးပို့ခြင်း သို့မဟုတ် လက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းဆည်းထားကြောင်း ကွန်ပျူတာ သို့မဟုတ် လက်ကိုင်ဖုန်းကို အသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်ထားကြောင်း ယင်းတို့အတွင်း ရှိနေသည့် မှတ်တမ်းမှတ်ရာတို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ ဤဥပဒေတွင် သတင်း အချက်အလက်စနစ် ဟူသည့် ဝေါဟာရကို ဖွင့်ဆိုထားချက် မပါရှိသော်လည်း ကွန်ပျူတာ နည်းပညာရှင်များကမူ ကောင်း စွာ သိရှိကြပါသည်။ ယင်းအတွက် နောက်ပိုင်း ရှင်းလင်း တင်ပြမည် ဖြစ်သဖြင့် လတ်တလော၌ ကွန်ပျူတာ သို့မဟုတ် လက်ကိုင်ဖုန်းကို အသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းဟု ယာယီ မှတ်သားစေလို ပါသည်။

၂။ (ဂ) အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ (Electronic Data massage) ဆိုသည်မှာ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် အပြန်အလှန် ပို့ဆောင်သည့် အီးဒီအိုင်စနစ် (Elec- tronic Data Interchange) ဖက်စ်၊ အီးမေးလ်၊ ကြေးနန်း၊ တဲလက်စ်နှင့် တယ်လီကော်ပီ တို့ အပါအဝင် အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလင်းတန်း ဖြတ်သန်းခြင်းနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အလားတူ နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်စေသော၊ ပေးပို့သော၊ လက်ခံရယူသော သို့မဟုတ် သို့မှီးထိန်းသိမ်းသော သတင်းအချက်အလက်ကို ဆိုသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍ သတင်းအချက်အလက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ပေးပို့ခြင်း သို့မဟုတ် လက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းဆည်းထားခြင်း ပြုသည့်အခါ ယင်းသတင်း အချက်အလက်ကို 'အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ'ဟု ပြောင်းလဲ ခေါ်ဆိုရပါ တော့သည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေတွင် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက် မပါရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်စနစ် (Information System) ဟူသည်ကို မိမိ နားလည်မိသမျှ အနည်းငယ် တင်ပြပါမည်။ 'သတင်းအချက်အလက်' ဟူသည်နှင့် 'စနစ်' ဟူသည့် စကားရပ် နှစ်ရပ် ပေါင်းစည်း ထားသော်လည်း ဤစကားရပ်ပါ 'သတင်းအချက်အလက်' ဟူသည် ဥပဒေပါ စကားရပ် ဖွင့်ဆို ချက်နှင့် မတူပါ။ 'သတင်းအချက်အလက်' ဟူသည်ကို သာမန်အားဖြင့် ဆက်စပ် တူညီသည်ဟု ယူဆကြသည့် အချက်အလက်များ၏ အစုအဝေးကို ဆိုလိုပါသည်။ ဥပမာ- အသံများ၊ ပုံရိပ်များ၊ ပရိဂရမ်များ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်နေကြခြင်းကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် အစုအဝေးတွင်

တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထပ်တူမညီသော်လည်း အမြင် သို့မဟုတ် အတွေးအရ တူညီသည်ဟု ယူဆရသော အစုအဝေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ 'စနစ်' ဟူသည်မှာ ထိုသို့သော အရာများကို တစ်စုတည်း ဖြစ်စေရန် စုစည်းသည့်နည်းလမ်း သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းစကားရပ် နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်လိုက်သည့် 'သတင်းအချက်အလက်စနစ်' ဟူ၍ ဖြစ်သွား သည့်အခါ 'ရည်ရွယ်ချက် အောင်မြင်စေရန် အသုံးပြုသူများ၊ နည်းပညာနှင့် လုပ်ငန်းစဉ် အစုအဝေး' ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ် ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။

ထိုအစုအဝေးကို ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာကြည့်လိုက်ပါက အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း အစိတ်အပိုင်း ငါးခု ပါရှိသည့် အစုအဝေး ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

- (၁) ဟတ်ဝဲ (Hardware) - ယင်းရုပ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းကိရိယာများ ဖြစ်သည့် ကွန်ပျူတာနှင့် လက်ကိုင်ဖုန်းများ ဖြစ်ပါသည်။ (တချို့က ယင်းတို့သည် ပင်မအစိတ်အပိုင်းဟု ထင်ကြ ပါသည်။)
- (၂) ဆော့ဝဲ (Software) - ဟတ်ဝဲတို့ကဲ့သို့ ပကတိ မြင်တွေ့နိုင်တွယ်နိုင်မှု မရှိသော်လည်း မည်သို့ ဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်ပြနေသည့်အရာများ ဖြစ်ပါသည်။ (ကွန်ပျူတာအတွက် ပရိုဂရမ်၊ ဖုန်းအတွက် အပလီကေးရှင်းတို့သည် ဆော့ဝဲများ ဖြစ်ပါသည်။ ဟတ်ဝဲများသည် ဆော့ဝဲ မရှိပါက အလုပ် မလုပ်နိုင်ပါ။)
- (၃) အချက်အလက် (Data) - ဆော့ဝဲအနေဖြင့် ယင်းအသုံးပြုရမည့် အချက်အလက်များ။ (ဟတ်ဝဲနှင့် ဆော့ဝဲ ရှိသော်လည်း ယင်းတို့ အခြေပြု လုပ်ဆောင်ရမည့် အချက်အလက် များ မရှိပါက ဆန် မထည့်ဘဲ အိုးကို မီးဖိုပေါ်တင် ထမင်းချက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါမည်။)
- (၄) လူများ (People) - ဟတ်ဝဲများတွင် ဆော့ဝဲများနှင့် အချက်အလက်များကို ကိုင်တွယ် ကျင့်သုံးမည့်သူများ။ (ဟတ်ဝဲများတွင် ဆော့ဝဲများနှင့် အချက်အလက်များ ရှိနေသော် လည်း ယင်းတို့ကို အသုံးပြု လုပ်ကိုင်မည့်လူများ မရှိပါက ယင်းတို့ ရှိနေခြင်းသည် မည်သို့မျှ လည်ပတ်မှု မဖြစ်ဘဲ အလဟဿ ဖြစ်နေပါမည်။)
- (၅) လုပ်ငန်းစဉ် (Process) - ရည်ရွယ်သည့်အတိုင်း ဖြစ်မြောက်စေရန် တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း။ (ဟတ်ဝဲများတွင် ဆော့ဝဲများနှင့် အချက်အလက်များကို အသုံးပြု လုပ်ကိုင်သည့်လူများက မိမိ ဖြစ်မြောက်လိုသည့် ဦးတည်ချက်ကို တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ဆင့်တက် ဖန်တီးယူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)

ခြုံငုံ၍ ဆိုရသော် ဟတ်ဝဲများတွင် ဆော့ဝဲများနှင့် အချက်အလက်များကို လူများက မိမိ၏ ဦးတည်ချက်ကို ရောက်ရှိစေရန် ဆင့်တက် ဖန်တီးယူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို သတင်းအချက်အလက် စနစ်ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။

သတင်းအချက်အလက်စနစ်တစ်ခုအနေဖြင့် မိမိ၏ စနစ်အတွင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ အခြားသော သတင်းအချက်အလက်စနစ်သို့ဖြစ်စေ သတင်းအချက်အလက်တို့ကို နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်

ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံရယူခြင်း၊ သို့မှီးထိန်းသိမ်းခြင်း ဟူသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ကြ ပါသည်။ အသုံးပြုသော နည်းပညာသည် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာ၊ သံလိုက်ဓာတ် နည်းပညာ၊ အလင်းတန်း ဖြတ်သန်းခြင်း နည်းပညာ သို့တည်းမဟုတ် အလားတူ အခြားနည်းပညာ တစ်ရပ် ရပ်ကို သုံးစွဲကြရပါသည်။ မူလက သတင်းအချက်အလက်စနစ်အတွင်း တည်ရှိနေသော သတင်း အချက်အလက် ဖြစ်သည့် အချက်အလက်၊ စာ၊ ပုံရိပ်သဏ္ဍာန်၊ သင်္ကေတ အစရှိသည်တို့သည် ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံရယူခြင်း၊ သို့မှီး ထိန်းသိမ်းခြင်း ပြုလုပ်လိုက်သည်နှင့် ယင်းတို့ကို ဤဥပဒေအရ 'အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ'ဟု သတ်မှတ်လိုက် ပါသည်။

ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံရယူခြင်း၊ သို့မှီး ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ တည်ရှိရာ သတင်းအချက်အလက်စနစ်အတွင်းရှိ မှတ်တမ်းတို့ကို 'အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း'ဟု ခေါ်ဆို ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် သတင်းအချက်အလက်တို့ကို ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံ ရယူခြင်း၊ သို့မှီးထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ကြောင်းကို စားပွဲတင် ကွန်ပျူတာ၊ ခရီးဆောင် ကွန်ပျူ တာ၊ လက်ကိုင်ဖုန်း စသည့် ကိရိယာများအတွင်း မှတ်တမ်းအထောက်အထားအဖြစ် ကျန်ရှိနေသည် တို့သည် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းများ ဖြစ်ပါသည်။ မှုခင်းများ ပေါ်ပေါက်လာပါက ယင်းတို့သည် မူရင်း သက်သေခံချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ ရေးသားတင်ပြနေခြင်းသည် သက်သေခံ အက်ဥပဒေ ကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေအရ သတင်းအချက်အလက် (Information) နှင့် အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း (Electronic Record) တို့က စာတမ်းအမှတ်အသား (Document) ဟူသည့် ဖွင့်ဆိုချက် တွင် အကျုံးဝင်သွားပြီး ဖြစ်သည့် အချက်ကို စဉ်းစားရာတွင် ပိုမိုရှင်းလင်းစေရန် ဖြစ်ပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေတွင် ပါရှိသည့် အခန်း (၁၂) ပြစ်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်များ အခန်း၌ ပုဒ်မ ၃၃ မှ ၃၈ အထိ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိပါသည်။ ယင်းတို့အနက်မှ ပြစ်မှု အများဆုံး ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် ပုဒ်မ ၃၄ ကို အနည်းငယ် တင်ပြပါမည်။ ယင်းပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်း ချက်တွင် အောက်ပါအတိုင်း နိဒါန်းချီထားပါသည်-

၃၄။ မည်သူမဆို အောက်ပါ ပြုလုပ်မှု တစ်ရပ်ရပ်ကို ကျူးလွန်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်း ခံရလျှင် ထိုသူအား ငွေဒဏ် ကျပ် သိန်းငါးဆယ်မှ ကျပ်သိန်း တစ်ရာအထိ ချမှတ်ရမည်။ ငွေဒဏ် မဆောင်ပါက ထောင်ဒဏ် အနည်းဆုံး တစ်နှစ်မှ အများဆုံး သုံးနှစ်အထိ ချမှတ် ရမည်။

ထိုနောက်တွင် ပုဒ်မခွဲ (က) အဖြစ် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

(က) အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ သို့မဟုတ် ကွန်ပျူတာ ပရိုဂရမ် တစ်ခုလုံးကိုဖြစ်စေ၊ ပရိုဂရမ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုဖြစ်စေ မရိုးဖြောင့် သောသဘောဖြင့် ပေးပို့ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ခိုးယူခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ဆုံးရှုံးစေခြင်း။

ဤဖြစ်မှုတွင် မရိုးဖြောင့်သောသဘောဖြင့် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ သို့မဟုတ် ကွန်ပျူတာ ပရိုဂရမ် တစ်ရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း တစ်ရပ်ရပ် ကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ကွန်ပျူတာ သို့မဟုတ် လက်ကိုင်ဖုန်း အတွင်းရှိ မှတ်သားထားချက် သို့မဟုတ် သတင်းအချက်အလက် သို့မဟုတ် ဝိုင်းရတ်ကဲ့သို့သော ပရိုဂရမ် ခေါ် ဆော့ဝဲကို ပေးပို့ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ခိုးယူခြင်း၊ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးစေခြင်း ဟူသည့် ဖြစ်မှု ဖြစ်ပါသည်။ ကျယ်ဝန်းလှပါသည်။

နိုင်ငံတကာတွင် ဆိုက်ဘာမှုခင်းဟု သတ်မှတ်သည့် online predator ခေါ် ဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းပေါ်မှ လက်ဦးမှုဖြင့် အသာစီး ရယူမှုများ၊ computer as a target ခေါ် သူတစ်ဦး အသုံးပြုနေသည့် ကွန်ပျူတာကို အချက်အလက်များ ပျက်စီးစေရန်၊ အသုံးပြုမှုများ ရပ်ဆိုင်းသွား စေရန် အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ဝိုင်းရတ် ခေါ် အဖျက် ပရိုဂရမ်များ ပေးပို့မှုများ၊ Harassment ခေါ် အမြဲတစေ အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ခံရနေစေရန် ပြုလုပ်ခြင်း ဟူသည့် အမှုများနှင့် အလား သဏ္ဍာန် တူနေပါသည်။ ဤတွင် နှောင့်ယှက်ခြင်း ဟူသည်မှာ Hacking ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည် ကိုလည်း သတိပြုကြရပါမည်။

ထို့နောက် ပုဒ်မခွဲ (ခ) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

- (ခ) မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူတို့၏ ခွင့်ပြုချက် မရှိဘဲ ကွန်ပျူတာကွန်ရက်အတွင်း ဆက်သွယ်မှု တစ်ခုခုကို ကြားဖြတ်ခြင်း၊ ဆက်သွယ်မှု တစ်ခုခုတွင် ပါဝင်သည့် အချက်အလက် တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသူ တစ်ဦးဦးသို့ ထုတ်ဖော်ခြင်း။

အမှုမဲ့ အမှတ်မဲ့ ကျူးလွန်နေကြတတ်သည့် ဖြစ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ အများစု ပြောစကားအရ သုံးနှုန်းရှင်းပြရသော် တစ်စုံတစ်ဦး၏ အကောင်ကို ထိုသူ၏ သဘောတူညီမှု မတောင်းခံဘဲ ဖောက်ထွင်း ဝင်ရောက်ကာ အချက်အလက်များ ရယူခြင်းမျိုးကို ဆိုပါသည်။ ဤတွင် ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်၏ သဘောတူညီချက် မရယူဘဲ ဖောက်ထွင်းဝင်ရောက် ရယူခြင်း သို့မဟုတ် ယင်းကို လိုချင်သည့် အခြားသူတစ်ဦးသို့ ပေးအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၃၄၊ ပုဒ်မခွဲ (ဂ) တွင် အောက်ပါ ဖြစ်မှုကို သတ်မှတ်ထားပြန်ပါသည်-

- (ဂ) ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ခွင့်ပြုချက် သို့မဟုတ် သဘော တူညီချက် မရှိဘဲ ထိုသူ၏ လုံခြုံမှုအဆင့် ထားရှိသည့် အမှတ်၊ စကားဝှက် သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် ဖြင့် အခြားသူတစ်ဦးသီးသို့ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ဆက်သွယ်ခြင်း။

ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ လုံခြုံမှုအဆင့် ထားရှိသည့်အမှတ် (security number) နှင့် စကားဝှက် (password) ဟူသည်ကို ရှင်းရန် မလိုသော်လည်း အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် (electronic signature) ဟူသည်ကို အနည်းငယ် ရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

ယင်းအတွက် ဤဥပဒေတွင်-

‘အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် ဆိုသည်မှာ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း၏ ပင်ရင်း စစ်မှန်ကြောင်းနှင့် ပြင်ဆင်မှု သို့မဟုတ် အစားထိုးမှု မရှိကြောင်းတို့ကို အတည်ပြုရန် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ နည်းပညာတစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ကိုယ်စားစီစဉ်ထားသည့် သင်္ကေတ သို့မဟုတ် အမှတ်အသားကို ဆိုသည်။’

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုပေးထားပါသည်။ ဖေ့ဘုတ်အကောင့်နှင့် အီးမေးလ်အကောင့်တို့နှင့် ထင်ဟပ်ကြည့်လျှင် သိမြင်လွယ်ပါလိမ့်မည်။ ကာယကံရှင်၏ သဘောတူညီချက် မရရှိဘဲ အခြားသူတစ်ဦးက အသုံးပြုခြင်း ပြစ်မှုဟု ဆိုရပါမည်။

ဤပုဒ်မ၏ နောက်ဆုံး ပုဒ်မခွဲ ဖြစ်သည့် ပုဒ်မခွဲ (ဃ) တွင် ပြစ်မှုအတွက် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

(ဃ) အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခု သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးကို ထိခိုက် နစ်နာစေရန်ဖြစ်စေ၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေရန်ဖြစ်စေ သတင်းအချက်အလက်ကို အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲခြင်း၊ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲခြင်း ပြုလုပ်ထားသည့် သတင်းအချက်အလက်ကို ဖြန့်ချိခြင်း။

နာမည်ကျော် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ ၆၆ (ဃ) နှင့် အလားတူသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် ဖြစ်ပါသည်။

ဤပုဒ်မခွဲတွင် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနည်းပညာဖြင့် လုပ်ဆောင်ချက်သည် သတင်းအချက်အလက် ဖြစ်သည့် စာ၊ အသံ၊ ပုံ စသည်တို့ကို ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲခြင်းကိုဖြစ်စေ၊ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ထားသည့် သတင်းအချက်အလက်ကို ဖြန့်ချိခြင်းကိုဖြစ်စေ ပြုလုပ်မှု ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်မှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ သူတစ်ပါးကဖြစ်စေ ပြုလုပ်ထားသည်ကို ဖြန့်ချိမှု ဟူ၍ ပြုလုပ်မှုကဏ္ဍ နှစ်ရပ် ပါဝင်နေပါသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ချက်သည် သူတစ်ဦးကို ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်း သို့မဟုတ် ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေခြင်းတို့ ပေါ်ပေါက်ပါက ဤပုဒ်မခွဲနှင့် တိုက်ရိုက် သက်ဆိုင်နေပါသည်။

ဤပြစ်မှုများသည် ကွန်ပျူတာဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်တွင် အကျုံးဝင်သည့် စားပွဲတင် ကွန်ပျူတာ၊ ခရီးဆောင် ကွန်ပျူတာ၊ လက်ကိုင်ဖုန်းတို့ကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ဆိုက်ဘာမှုခင်းဟူသော သတ်မှတ်ချက်တွင် အကျုံးဝင်သွားပါတော့သည်။

ဆိုက်ဘာမှုခင်းနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားပါက The Electronic Transaction Law ဟူ၍ ပြန်ဆို ရေးသားထားသည့်အလျောက် ထိုင်း၊ စင်ကာပူ၊ တန်ဇန်းနီးယားနိုင်ငံတို့တွင် ဆိုက်ဘာဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် Electronic Transaction Act နှင့် တန်းတူ ဖြစ်သွားပါသည်။ ဤဥပဒေတွင် ပါဝင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လေ့လာကြည့်ပါက ဆိုက်ဘာမှုခင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိနေပါသည်။

ယင်းဥပဒေ၏ အခန်း (၃) 'သက်ဆိုင်ခြင်း' အခန်းပါ ပုဒ်မ ၄ တွင် သက်ဆိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ (က) ဤဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်တွင်းပြည်ပ ဆက်ဆံမှု၊ လုပ်ငန်းဆက်စပ် ဆောင်ရွက်မှု၊ စီစဉ်မှု၊ သဘောတူညီမှု၊ ပဋိညာဉ် ချုပ်ဆိုမှု၊ သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်မှုနှင့် သို့မှီးထိန်းသိမ်းမှုများ အပါအဝင် စီးပွားရေးနှင့်သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်တွင်ဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေးနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိသော ကိစ္စရပ်တွင်ဖြစ်စေ အသုံးပြုသည့် အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ အမျိုးအစား တစ်မျိုးမျိုးနှင့် သက်ဆိုင်စေရမည်။

(ခ) မည်သူမဆို ဤဥပဒေအရ အရေးယူနိုင်သော ပြစ်မှုတစ်ရပ်ရပ်ကို ပြည်တွင်းတွင် ကျူးလွန်လျှင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်တွင်းမှ ပြည်ပသို့လည်းကောင်း၊ ပြည်ပမှ ပြည်တွင်းသို့လည်းကောင်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်ရေး နည်းပညာကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်လျှင် ဖြစ်စေ ဤဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်စေရမည်။

ဤပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် စီးပွားရေး မဟုတ်သည့်ကိစ္စများတွင် အသုံးပြုသည့် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာများ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ပြစ်မှုမြောက်ပါက ပြည်တွင်းတွင် ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ၊ ပြည်ပမှ ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ ဤဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်စေရမည် ဆိုသည်တို့ကို ထောက်ရှု၍ နိုင်ငံတကာ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဆိုက်ဘာဥပဒေများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပါက ဤဥပဒေသည် ဆိုက်ဘာ ဥပဒေတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ကို သိသာစေပါသည်။

ထို့ပြင် ဥပဒေ၏ အခန်း (၈) အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်များ အခန်းတွင်လည်း သတိပြု မှတ်သားရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တွေ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် ဟူသည့် မိမိတို့ ပြည်သူများ အနည်းငယ် စိမ်းနေသည့် စကားရပ်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းအခန်းတွင် အောက်ပါအတိုင်း ပုဒ်မ ၁၉ နှင့် ၂၀ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တွေ့ရပါသည်။

၁၉။ (က) တည်ဆဲ ဥပဒေ တစ်ရပ်ရပ်အရ စာဖြင့် ရေးသားရမည်ဟုလည်းကောင်း၊ လက်မှတ် ရေးထိုးရမည်ဟုလည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အကြောင်းအရာများကို အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သည်။

(ခ) ပုဒ်မခွဲ (က) အရ ပြုလုပ်ထားသော အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ပြုလုပ်ဘိသကဲ့သို့ တရားဝင်စေရမည်။

၂၀။ မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူတို့သည် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာနှင့် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံ

ဆိုက်ဘာမှုခင်းများနှင့် အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံ တင်သွင်းခြင်း

ရယူခြင်းနှင့် သို့မှီးထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ကို သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။ သို့ရာတွင် မိမိတို့အချင်းချင်း သီးခြား သဘောတူညီချက် ရှိပါက ထိုသဘောတူညီသည့် နည်းလမ်းနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ဤတွင် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် ဟူသည်ကို သိရှိရန် လိုအပ်လာပါသည်။ ယင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မခွဲ (စ) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

၂။ (စ) အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် (Electronic signature) ဆိုသည်မှာ အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း၏ ပင်ရင်း စစ်မှန်ကြောင်းနှင့် ပြင်ဆင်မှု သို့မဟုတ် အစားထိုးမှု မရှိကြောင်း တို့ကို အတည်ပြုရန် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ အခြားနည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ကိုယ်စား စီစဉ်ထားသည့် သင်္ကေတ သို့မဟုတ် အမှတ်အသားကို ဆိုသည်။

ဤတွင် အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ် (electronic signature) ဟူသည် အချက်အလက် (data) တို့ကို အီလက်ထရောနစ်ပုံစံဖြင့် လက်မှတ်ရေးထိုးဘိသကဲ့သို့ မိမိ ပြုလုပ်သည့် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း စစ်မှန်ကြောင်း သက်သေပြသည့် သင်္ကေတ ပြုလုပ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို အသံ သို့မဟုတ် သရုပ်ပုံ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်တို့ဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

မိမိတို့ ပြည်သူ့အများစု သိနေသည့် ပတ်စဝေါ့ (password) သည်လည်း အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်တစ်မျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။ မိမိဘာသာ ဖန်တီးပြုလုပ်ထားခြင်း ရှိနိုင်သကဲ့သို့ ထုတ်ပေးပိုင်ခွင့် ရှိသူက အသုံးပြုမှုအတွက် အသိအမှတ်ပြုထားသည့်မိမိအတွက် သင်္ကေတလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ်

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ၏ အခန်း (၉) အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့် ပြုလုပ်သည့် ပဋိညာဉ်များ အခန်းတွင် ပဋိညာဉ် ပြုလုပ်ရာတွင် အခြားနည်း သတ်မှတ်ချက် မရှိပါက ကမ်းလှမ်းခြင်း၊ လက်ခံခြင်း၊ အခြားလိုအပ်ချက်များ ပြုလုပ်ခြင်းတို့ကို အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တွေ့ရပါသည်။

ရှေးဦးစွာ ပုဒ်မ ၂၁ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို တွေ့မြင်ရပါသည်-

၂၁။ ပဋိညာဉ် ပြုလုပ်ရာတွင် ပဋိညာဉ် ပြုလုပ်သူများအကြား အခြားနည်းဖြင့် သဘောတူညီချက် မရှိလျှင် ကမ်းလှမ်းခြင်း၊ ကမ်းလှမ်းချက်ကို လက်ခံခြင်းနှင့် အခြား လိုအပ်သော အချက်အလက် ပြုလုပ်ခြင်းတို့ကို အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ဤပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ e-contract ဟု ခေါ်နေကြသည့် အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ်ပြုလုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေအရ တရားဝင်လာသည်ကို တရားရုံးများနှင့် ဥပဒေလောကသားတို့ သတိပြုကြရပါမည်။ ပဋိညာဉ် ပြုလုပ်ရန် ကမ်းလှမ်းခြင်း၊ လက်ခံခြင်း၊ အဖိုးစားနား

ပြဆိုခြင်းတို့ကို အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာဖြင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရာမှ မှုခင်းများလည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်ကိုလည်း မျက်ခြည်မပြတ်သင့်ပါ။

ထိုသို့ အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ်ကို စတင် ပြုရာတွင် ဆောင်ရွက်မည့် ကမ်းလှမ်းခြင်းကို အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာဖြင့် ပြုလုပ်မည် ဖြစ်ရာ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ခြင်းအတွက် မှတ်ယူရန်အဖြစ် ပုဒ်မ ၂၂ ၌ အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

၂၂။ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာတို့ကို မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူကိုယ်တိုင်ကဖြစ်စေ၊ ယင်း၏ ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသူကဖြစ်စေ၊ ကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ယင်း၏ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသူက အလိုအလျောက် ဆောင်ရွက်ရန် စီစဉ်ပြုလုပ်ထားသော သတင်းအချက်အလက်စနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ပေးပို့ခဲ့လျှင် မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ၏ အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်။

ကမ်းလှမ်းခြင်း ပြုလုပ်ရာတွင် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာတို့ကို အသုံးပြု ဆောင်ရွက်မည့်အပြင် ကာယကံရှင်ကိုယ်တိုင်ကဖြစ်စေ၊ ယင်း၏ ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသူကဖြစ်စေ ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိနေသည့်အပြင် ယင်းတို့က ပရိုဂရမ် (program) တစ်ခုခုဖြင့် အလိုအလျောက် ပေးပို့စေရန် ဆောင်ရွက်ထားပါကလည်း ယင်းသို့ အော်တိုမက်တစ် (automatic) အလိုအလျောက် ပေးပို့စက်ဖြင့် ပေးပို့နေသည်ကို လူကိုယ်တိုင် ပေးပို့သည့် အလား ကမ်းလှမ်းချက်မြောက်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်ကို သတိပြုရပေမည်။

ဤနေရာတွင် ဖေ့ဘုတ် (Facebook) မှ စုကြေးငွေကိစ္စများသည် ဤသို့သော အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ်သဘောများ ပါဝင်ခဲ့သည်ကို သတိပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

တစ်ဖက်က ကမ်းလှမ်းခြင်း ပြုလုပ်မှုအပေါ် အမှန်ဟု မှတ်ယူကာ လက်ခံနိုင်စေသည့် အချက်ကို ပုဒ်မ ၂၃ ၌ အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်-

၂၃။ လက်ခံသူသည် အောက်ပါအချက် တစ်ရပ်ရပ်နှင့် ကိုက်ညီပါက မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ၏ သတင်းအချက်အလက်၊ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ အမှန်အဖြစ် သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ မှတ်ယူပြီး ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်-

- (က) လက်ခံသူနှင့် မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူတို့ သဘော တူညီထားသည့် နည်းလမ်းနှင့်အညီ အသုံးပြု ပေးပို့ခဲ့ခြင်း၊
- (ခ) မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူနှင့် ဆက်နွှယ်မှု ရှိသူကဖြစ်စေ၊ မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ၏ ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသူကဖြစ်စေ ပေးပို့သည်ကို လက်ခံသူက လက်ခံ ရရှိခြင်း ဖြစ်ပြီး မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ အသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းဖြင့် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း။

ကမ်းလှမ်းသူနှင့် လက်ခံသူတို့ ကြိုတင်သဘောတူထားသည့် နည်းလမ်း ရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤတွင် အီးမေးလ် (e-mail) ဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဗိုက်ဘာ (Viber) ဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊ စကိုက် (Skype) ဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း စသည့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများအနက် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ပြုလုပ်မည်ကို မူလက သဘောတူညီထားချက် ရှိရမည် ဖြစ်ပြီး ထိုနည်းလမ်းဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

ထိုသို့ မူလသတ်မှတ် သဘောတူထားသည့် နည်းလမ်းကို အသုံးမပြုပါက အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ်အတွက် ကမ်းလှမ်းခြင်းကို အမှန်ဟု မှတ်ယူခြင်းပြုရန် မလိုပါ။ ကမ်းလှမ်းချက်ကို မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူကိုယ်တိုင် မဆောင်ရွက်သော်လည်း ယင်း၏ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသူက မူလက ကြိုတင် သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါက အမှန် ကမ်းလှမ်း ချက် ဖြစ်သည်ဟုလည်း မှတ်ယူခွင့် ရှိပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာအရ ကမ်းလှမ်းချက်ကို ပြုနေဆဲဖြစ်စေ၊ မပြုမီဖြစ်စေ ကမ်းလှမ်း သူနှင့် လက်ခံသူတို့သည် လက်ခံရရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းအတွက် ပုဒ်မ ၂၄ ၌ အောက်ပါ အတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းပါသည်-

- ၂၄။ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာကို ပေးပို့ဆဲဖြစ်စေ၊ မပေးပို့မီဖြစ်စေ မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူတို့သည်-
 - (က) အောက်ပါတစ်နည်းနည်းဖြင့် လက်ခံရရှိကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည်-
 - (၁) လက်ခံသူက ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ အလိုအလျောက်နည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အခြား တစ်နည်း နည်းဖြင့်ဖြစ်စေ ဆက်သွယ်ပြန်ကြားခြင်း၊
 - (၂) လက်ခံသူက လက်ခံရရှိပြီး ဖြစ်ကြောင်း မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူသို့ လုံလောက် သော ညွှန်ပြမှု တစ်ခုခု ပြုလုပ်ခြင်း၊
 - (ခ) လက်ခံ ရရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သီးခြား သဘောတူညီချက် ပြုလုပ်နိုင်သည်။

လက်ခံရရှိမှုအတွက် လက်ခံရရှိသူကိုယ်တိုင်က လက်ခံ ရရှိကြောင်း ပြန်ကြားသည်ဖြစ်စေ၊ ဖန်တီးထားသည့် အလိုအလျောက် ပြန်ကြားခြင်းစနစ်ဖြင့် ပြန်ကြားသည်ဖြစ်စေ လက်ခံရရှိမှုကို အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည်ကို တွေ့ရပါမည်။ ထိုသို့ မဟုတ်ဘဲ ကြိုတင်၍ သီးခြား သတ်မှတ်ချက်တစ်ရပ် ကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ သာမန် စာဖြင့် ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ကွဲပြားနေသည်ကို သတိပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

ကမ်းလှမ်းမှုကို လက်ခံရရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ အတည်ပြုရမည် ဟူသည်ကို ကြိုတင် သတ်မှတ်ထားခဲ့ခြင်း ရှိမည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပုဒ်မ ၂၅ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထား သည်ကို တွေ့ရပါသည်-

- ၂၅။ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ လက်ခံကြောင်း အသိအမှတ်ပြုချက်ကို လက်ခံရရှိမှုသာ အတည် ဖြစ်ရမည်ဟု မူလ ဆောင် ရွက်ပေးပို့သူက-

- (က) သတ်မှတ်ထားသည့်ကိစ္စတွင် လက်ခံကြောင်း အသိအမှတ်ပြုချက်ကို လက်ခံ ရရှိခဲ့ခြင်း မရှိလျှင် မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူက မည်သည့်အခါမျှ ပေးပို့ခဲ့ခြင်း မရှိဟု မှတ်ယူ ရမည်။
- (ခ) သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသည့်ကိစ္စတွင် သီးခြားသတ်မှတ် သဘောတူညီထားသည့် အချိန် အတွင်းဖြစ်စေ၊ အချိန်ကို သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါက သင့်လျော်သည့် အချိန်အတွင်း ဖြစ်စေ လက်ခံကြောင်း အသိအမှတ်ပြုချက်ကို မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူက လက်ခံ ရရှိခြင်း မရှိလျှင် မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူသည် ထိုသို့ မရရှိကြောင်း လက်ခံသူသို့ အကြောင်းကြားနိုင်သည်။

ဤတွင် ကမ်းလှမ်းချက်ကို လက်ခံရသူက ကြိုတင်သတ်မှတ်ခဲ့သည့် နည်းလမ်းအတိုင်း လက်ခံ ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုချက်ကို ကမ်းလှမ်းချက် အတည်ဖြစ်မည် ဖြစ်ကြောင်း အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာများအရ သာမန် စာရွက်စာတမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်မှုနှင့် မတူကွဲပြားစွာ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထိုသို့ အသိအမှတ်ပြုချက်ကို ကမ်းလှမ်းသူအနေဖြင့် ပြန်လည် လက်ခံရရှိခြင်း မရှိပါက ယင်း၏ ကမ်းလှမ်းချက်သည် လက်ခံသူထံ ရောက်ရှိမည် ဖြစ်သော်လည်း ကမ်းလှမ်းခြင်း မပြုခဲ့ဟု ဤဥပဒေက သတ်မှတ်ပါသည်။

ကမ်းလှမ်းသူနှင့် လက်ခံသူတို့အကြား အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရော နစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာတို့ကို ပေးပို့မှုတွင် ပေးပို့ချိန်နှင့် လက်ခံ ရရှိချိန်တို့အတွက် ပုဒ်မ ၂၆ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

၂၆။ မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူတို့အကြား ပို့လွှတ်သည့် အချိန်နှင့် လက်ခံသည့်အချိန် တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သီးခြား သဘောတူညီချက် မရှိလျှင် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာကို-

- (က) ပို့လွှတ်သည့် အချိန်သည် မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ သို့မဟုတ် ယင်း၏ ကိုယ်စားလှယ် ၏ ထိန်းချုပ်မှုပြင်ပရှိ သတင်းအချက်အလက်စနစ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သည့် အချိန် ဖြစ်သည်၊
- (ခ) လက်ခံသည့်အချိန်သည် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်-
 - (၁) သတ်မှတ်ထားသော သတင်းအချက်အလက် စနစ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သည့် အချိန်၊
 - (၂) လက်ခံသူက သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသော သတင်းအချက်အလက်စနစ်ကို အသုံး ပြုခဲ့ပါက လက်ခံသူက လက်ခံရရှိသည့်အချိန်၊
 - (၃) သတ်မှတ်ထားသော သတင်းအချက်အလက်စနစ် မရှိပါက လက်ခံသူ၏ သတင်း အချက်အလက်စနစ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သည့်အချိန်၊

ဤပုဒ်မပါ သတင်းအချက်အလက် ဆောင်ရွက်မှုစနစ် ဟူသည့်အကြောင်းကို အစောပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ကမ်းလှမ်းသူအနေဖြင့် ယင်း၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိသည့် သတင်း

အချက်အလက် ဆောင်ရွက်မှုစနစ်အတွင်း ပို့လွှတ်ချိန်ကို ကမ်းလှမ်းမှုပြုသည့် နေ့ရက်နှင့် အချိန်ဟု မှတ်ယူရမည် ဖြစ်ပါသည်။ လက်ခံသူအတွက်ကိုမူ နည်းလမ်း သုံးခုဖြင့် လက်ခံရရှိသည့် နေ့ရက်နှင့် အချိန်ကို မှတ်ယူရန် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ်းလှမ်းသူနှင့် လက်ခံသူတို့၏ နေရပ်လိပ်စာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့်နေရာကို မှတ်ယူရန် ဖြစ်ကြောင်း ပုဒ်မ ၂၇ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

၂၇။ မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူတို့သည်-

- (က) သီးခြားသဘောတူညီချက် မရှိလျှင် မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ၏လုပ်ငန်း တည်ရှိသော နေရာကို ပို့လွှတ်သည့်နေရာဟုလည်းကောင်း၊ လက်ခံသူ၏လုပ်ငန်း တည်ရှိသောနေရာ ကို လက်ခံသည့်နေရာဟုလည်းကောင်း မှတ်ယူရမည်။
- (ခ) စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကို တစ်နေရာထက် ပို၍ လုပ်ကိုင်ပါက အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သည့်နေရာကိုလည်းကောင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သည့်နေရာ မရှိပါက ထိုသူ အမြဲတမ်း နေထိုင်သော နေရာကိုလည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါက ဥပဒေနှင့် အညီ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသော နေရာကိုလည်းကောင်း အမြဲတမ်း နေရပ်လိပ်စာ ဟု မှတ်ယူရမည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်ရေး နည်းပညာအရ ပေးပို့မှု၊ လက်ခံမှုတို့ကို လက်ကိုင်ကွန်ပျူတာ (laptop) ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လက်ကိုင်တယ်လီဖုန်း (mobile phone) ဖြင့် လည်းကောင်း ပြုလုပ်သည် ဖြစ်ရာ မည်သည့်နေရာက ပြုလုပ်သည် ဟူသည့် အငြင်းပွားချက် ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ဤတွင် သမားရိုးကျ ဆောင်ရွက် သတ်မှတ်သည့် လုပ်ငန်း တည်ရာကို သတ်မှတ်ရန် ဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဤသို့ သတ်မှတ်ပေးမှု မရှိပါက ဥပမာ အားဖြင့် ရန်ကုန်မြို့တွင် မှတ်ပုံတင် တည်ရှိသည့် ကုမ္ပဏီ၏ ကမ်းလှမ်းချက်ကို ကမ်းလှမ်းသူက နေပြည်တော် ရောက်ရှိခိုက် ပြုလုပ်ပါက အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်ပါမည်။ ကုမ္ပဏီရုံးခွဲများ ရှိနေပါက ထိုသူ အမြဲတမ်း နေရပ်လိပ်စာ သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီ မှတ်ပုံတင်ပါ လိပ်စာကို ပေးပို့သည့်နေရာ၊ လက်ခံသည့်နေရာဟု မှတ်ယူရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ် (e-contract) တစ်ခု အတည် ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းအပေါ် အငြင်း ပွားလာပါက သမားရိုးကျ ပဋိညာဉ်များတွင်သာ အစဉ်တစိုက် ထိတွေ့ခဲ့သူများအနေဖြင့် အငြင်း ပွားဖွယ် ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများအပေါ် မည်သို့ ဖြစ်ကြောင်းအတွက် ပုဒ်မ ၄၈ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ထပ်ဆင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို တွေ့ရပါသည်-

၄၈။ မူလဆောင်ရွက်ပေးပို့သူနှင့် လက်ခံသူတို့အကြား ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်သည့် သတင်းအချက် အလက်၊ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ၊ အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲလက်မှတ်နှင့် အခြား စာတမ်း အမှတ်အသားများကို အီလက်ထရော နစ် နည်းပညာဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည် ဆိုသည့် အကြောင်းပြချက် တစ်ခုတည်းဖြင့် ဥပဒေအရ အကျိုးသက်ရောက်မှု၊ တရားဝင်မှု သို့မဟုတ် အတည်ဖြစ်မှုကို ငြင်းပယ်ခြင်း မပြုရ။

လက်ရှိ ပဋိညာဉ် အက်ဥပဒေကို တရားသေ ကိုင်စွဲ၍ အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာများအရ ပေါ်ပေါက်လာမည့် အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ် (e-contract) တို့ကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းမည့် ဥပဒေသမားတို့အတွက် အလေးထား စဉ်းစားရမည့်အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ စက္ကူ သို့မဟုတ် သမားရိုးကျနည်းလမ်းအရ မပြုလုပ်သော်လည်း ပဋိညာဉ် မမြောက်ကြောင်း ချေဖျက်မည် ဆိုပါက ဤပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ချေဖျက်မှု အရာမထင်နိုင်ခြင်းကို သတိပြုကြရန် လိုအပ်ပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တည်ဆဲ သမား ရိုးကျ သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်နေသည့် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ယှဉ်လာပါက မည်သို့ ဖြစ်ခြင်းကို ပုဒ်မ ၅၁ ၌ အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

၅၁။ တည်ဆဲ ဥပဒေ တစ်ရပ်ရပ်တွင် မည်သို့ပင် ပြဋ္ဌာန်း ပါရှိစေကာမူ ဤဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်နှင့် ညီညွတ်မှု မရှိသော သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲသောပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဤ ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များက လွှမ်းမိုးစေရမည်။

ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ကြည့်ပါက ပဋိညာဉ် အက်ဥပဒေတွင် မည်သို့ ပြဋ္ဌာန်းထားစေကာမူ အီလက် ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး နည်းပညာအရ ပြုလုပ်သည့် အီလက်ထရောနစ် ပဋိညာဉ် များကို ဤဥပဒေအရသာ မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ၊ လက်ခံသူ၊ သတင်းအချက်အလက်၊ အီလက် ထရောနစ်မှတ်တမ်း၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာ၊ အီလက်ထရောနစ် ထိုးမြဲ လက်မှတ် စသည့် စကားရပ်များကို အခြေခံ၍ ဆုံးဖြတ်ရတော့မည် ဖြစ်ပါသည်။ နည်းပညာပိုင်း ဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို လေ့လာဆင်ခြင်ခြင်း မပြုပါက နိုင်ငံတကာနှင့် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက် မှုများတွင် မိမိတို့ဘက်မှ အားနည်းချက်များ ဖြစ်လာစေပါမည်။

သို့ဖြစ်၍ ဤဥပဒေကို ဆိုက်ဘာဥပဒေတစ်ရပ်အဖြစ် အထူး လေ့လာသင့်ပါသည်။

မူလ ဆောင်ရွက်ပေးပို့သူ

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေအရ ပဋိညာဉ် ပြုလုပ်ရာတွင် စတင် ကမ်းလှမ်း ခြင်း ပြုသူကို မူလ ဆောင်ရွက် ပေးပို့သူ ဟူသည့် စကားရပ်ဖြင့် သုံးစွဲခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပြီး ဖြစ် ပါသည်။ ထို့ပြင် ယင်းစကားရပ်သည် ဆိုက်ဘာပြစ်မှု ကျူးလွန်သူ မည်သူ ဖြစ်သည် ဆိုသည်ကိုလည်း ဖော်ညွှန်း ပြောဆိုချက် ပါရှိနေပါသည်။

ယင်းစကားရပ်ကို လေ့လာပါက မူလ ဆောင်ရွက်ပေးပို့သူ ဟူသည်ကို ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မခွဲ (ဈ) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်-

၂။ (ဈ) မူလ ဆောင်ရွက်ပေးပို့သူ (Originator) ဆိုသည်မှာ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာကို ဖန်တီးရန်ဖြစ်စေ၊ စတင်ဆောင်ရွက် ရန်ဖြစ်စေ၊ ပေးပို့ရန်ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်သူ သို့မဟုတ် ထိုသူ၏ ကိုယ်စားလှယ်ကို ဆိုသည်။ ယင်းစကားရပ်တွင် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်

mg yoe . com

ဆိုက်ဘာပုဂံခင်းများနှင့် အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံ တင်သွင်းခြင်း
အလက် သတင်းလွှာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အခြားသူတစ်ဦးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးသည့်
ကြားခံ ဆောင်ရွက်သူ မပါဝင်။

ဤသို့ဆိုပါက နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် သတင်းအချက်အလက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ
ခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံရရှိခြင်း ဖြစ်လာသည့်အခါ မူလသတင်းအချက်အလက်တို့သည် အီလက်
ထရောနစ် အချက်အလက် သတင်းလွှာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိပါသည်။ ယင်းသတင်းလွှာသည် သတင်း
အချက်အလက် စနစ်တွင် မှတ်တမ်းအဖြစ် တည်ရှိနေသည်ကို အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းဟု
ခေါ်ဆိုပါသည်။ ယင်းသို့သော အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် အချက်
အလက် သတင်းလွှာကို စတင် ဖန်တီးသူ၊ စတင်ဆောင်ရွက်သူနှင့် ပေးပို့သူ သို့မဟုတ် ထိုသူတို့၏
ကိုယ်စားလှယ်တို့သည် မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူများ ဖြစ်လာပါသည်။ ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းသည့်
အချက်များတွင် ယင်းတို့သည် တရားခံ ဖြစ်ရပါတော့သည်။

ဤသို့ ဆိုပါက အများ နားလည်လွယ်သည့် ဖေ့ဘုတ် (Facebook) အသုံးအနှုန်းအရ ရှင်းလင်း
ရသော် စာ၊ သီချင်း၊ ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယို တစ်ရပ်ရပ်ကို ပို့ (Post) အဖြစ် တင်ရာတွင် ကိုယ်တိုင် ဖန်
တီးထားသည် ဖြစ်စေ၊ သူတစ်ပါး ဖန်တီးထားသည်ကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် ရရှိထားသည်ဖြစ်စေ ပို့
(Post) တင်သူသည် မူလဆောင်ရွက် ပေးပို့သူပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ရှယ် (share) ရုံ ရှယ်ခြင်း
ဖြစ်ပါသည် ဆိုသော် သူတစ်ပါး ဖန်တီးထားခြင်းကို မိမိအနေဖြင့် ပေးပို့ခြင်း (တင်ပြခြင်း) ဖြစ်သဖြင့်
ရှယ်သူသည်လည်း မူလဆောင်ရွက်ပေးပို့သူပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤတွင် ရှယ် (share) ခြင်းလည်း
မပြု၊ ပို့ (Post) ကို တက် (tag) ရုံ တက်တာပါ ဆိုပါကလည်း တိုက်ရိုက် သိစေလိုသူတစ်ဦးကို
အသိပေး အကြောင်းကြားခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ပေးပို့ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့မဟုတ် ကွန်မန့် (comment) တွင် တစ်စုံတစ်ရာ မရေးဘဲ အမည်တစ်ခု ရေး၍ မန်းရှင်း
(mention) ခေါ်တာပါဟု ဆိုပြန်ကလည်း မိမိအမည်ခေါ်သူကို သိစေခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ပေးပို့
ခြင်းပင် ဖြစ်နေပါသည်။ တင်လိုက်သည့် ပို့ (Post) သည် ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းပါက ယင်း ပို့ (Post)
တင်သူသည် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူ ဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်း ပို့ (Post) ကို ရှယ် (share) ခြင်း၊ တက် (tag)
တွဲခြင်း၊ မန်းရှင်း (mention) ခေါ်ခြင်းတို့သည်လည်း မိမိအနေဖြင့် မိမိ သိစေလိုသူထံ ပေးပို့ခြင်း
ဖြစ်၍ ပို့ (Post) တင်သူနှင့် ထပ်တူပင် ဖြစ်သည်ကို သတိပြုကြရပါမည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေတွင် အရေးကြီးသည့် ပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်းချက်
တစ်ရပ် ရှိပါသေးသည်။ ယင်းသည် အားပေး ကူညီမှုအတွက် သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဖြစ်ပြီး ပုဒ်မ
၃၈ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်-

၃၈။ မည်သူမဆို ဤဥပဒေပါ ပြစ်မှုတစ်ရပ်ရပ်ကို ကျူးလွန်ရန် အားထုတ်လျှင်ဖြစ်စေ၊ ပူးပေါင်း
ကြံစည်၍ ပြစ်မှုမြောက်သော ပြုလုပ်မှုကို ပြုလုပ်လျှင်ဖြစ်စေ၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်ရာတွင် အားပေး
ကူညီလျှင်ဖြစ်စေ ယင်းပြစ်မှုအတွက် ဤဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခြင်း
ခံရမည်။

ဤပြဋ္ဌာန်းချက်အတွက် ဖေ့ဘုတ် (Facebook) ကို အသုံးပြုသူများနှင့် နမူနာပြု၍ ရှင်းလင်းပါမည်။ အသုံးပြုသူအနေဖြင့် ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းမည် စိုးရိမ်သဖြင့် ပို့ (post) တင်ခြင်း၊ ရှယ် (share) ခြင်း၊ တက် (tag) တွဲခြင်း၊ မန်းရှင်း (mention) ခေါ်ခြင်းတို့ မလုပ်သော်လည်း ကွန်မန် (comment) ရေးသား ဖော်ပြခြင်း၊ လိုက် (like) ပေးခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းပါမည်။ ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းသည့် ပို့ (post) တစ်ခုအောက်တွင် ကွန်မန် (comment) ရေးသား ဖော်ပြခြင်း၊ လိုက် (like) ပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ အားပေးအားမြှောက်ပြုရာရောက်သည့် ရေးသားချက်ဖြင့် ကွန်မန် (comment) ရေးသားလိုက်ခြင်းသည် မူလ ပို့ (post) တင်သူကို အားပေးရာ ရောက်သည် မဟုတ်ပါပေလား။ ထို့အတူ လိုက် (like) ပေးခြင်းသည် မူလ ပို့ (post) တင်ပြချက်ကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြောင်း ပြခြင်း ဖြစ်သဖြင့် အားပေးခြင်းပင် ဖြစ်နေပါသည်။

တချို့ကလည်း ကွန်မန် (comment) တွင် စာမရေးဘဲ 'ရွှေလက်ဖြင့် လိုက် (like) သည်' ဟူသည့်အနေဖြင့် ရွှေရောင်လက်မ ထောင်ပုံကိုသာ ထည့်သွင်းကြပါသည်။ တချို့ကမူ တစ်မူထူး၍ 'စိန်လက်ဖြင့် လိုက် (like) သည်' ဟူသည့်အနေဖြင့် စိန်လက်စွပ်များ အပြည့် ပါသည့် လက်မ ထောင်ပုံကို ထည့်သွင်းကြပါသည်။ ဤသည်တို့လည်း အားပေးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ဖေ့ဘုတ် အပလီကေးရှင်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ emoji ခေါ် စိတ်ခံစားမှုကို ဖော်ပြသည် မျက်နှာရုပ်ပုံများ၊ GIF ခေါ် ဂရပ်ဖစ် နည်းပညာဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည့် လှုပ်ရှားမှု ပါသည့် ပုံများ၊ sticker ခေါ် သဘောထားကို ဖော်ပြသည့် လှုပ်ရှားမှု ရုပ်ပုံများတို့ဖြင့် ကွန်မန် (comment) ပေးခြင်း ပြုကြသည်လည်း ရှိပါသည်။ ယင်းသည်လည်း မူလ ပို့ (post) အပေါ် မိမိ၏ သဘောထား တင်ပြခြင်းပင် ဖြစ်သည်ကို သတိပြုကြစေလိုပါသည်။

အခန်း (၄) ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဆိုက်ဘာမှုခင်းများအတွက် ဆိုက်ဘာဥပဒေတစ်ရပ်သဖွယ် အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေတစ်ရပ်တည်းကို ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးလာခဲ့ပါသည်။ ထိုမှသည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ကျယ်ပြန့်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့်အခါ ဆက်သွယ်ရေး နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေတစ်ရပ်လည်း လိုအပ်လာသည့်အလျောက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်း၍ ယခင် တည်ရှိခဲ့သော ၁၈၈၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ကြေးနန်း အက်ဥပဒေနှင့် ၁၈၉၈ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ စာတိုက် အက်ဥပဒေတို့ကို ရုပ်သိမ်းလိုက်ပါ သည်။ ထိုဥပဒေသည် နိုင်ငံတော် ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးအတွက် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာဖြင့် အထောက်အကူပြုနိုင်ရန် အဓိကထား၍ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာဖြင့် အထောက်အကူပြုနိုင်ရန်ကလည်း အရည်အသွေး မြင့်မားပြီး ထိုက်တန်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးနိုင်မည့် ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း (အော်ပရေတာ) များ ပေါ်ပေါက်လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့သော အရည်အသွေး မြင့်သည့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်လာမှ အများပြည်သူသည် ဆက်သွယ်ရေးတွင် အခွင့်အလမ်းများ ပိုမို ရရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဆက်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများနှင့် အသုံးပြုသူ ပြည်သူများ ဆက်နွယ် အသုံးပြုရာတွင် မလိုလားအပ်သည့် အဖျက်အမှောင့် လုပ်မည့်သူ များ၏ ဘေးရန်မှ ဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဤသို့ ဆက်သွယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော်နှင့် အများပြည်သူ ၏ လုံခြုံရေးအတွက် ဆက်သွယ်ရေးကိစ္စများနှင့် အချို့သော ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်းတို့ကို ကြီးကြပ် ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

အထက်ပါ လိုလားချက်များကို ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်အဖြစ် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၄ တွင် အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ယင်းသည် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ၏ အနှစ်သာရပင်

ဖြစ်ပါသည်။ ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကို ရယူသုံးစွဲသူတို့ကို တရားစွဲဆိုရန် အဓိက ထားခဲ့သည် မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော် ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးအတွက် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာဖြင့် အထောက်အကူပြုနိုင်ရေး ဦးတည်ခဲ့သည်ကို သတ်မှတ်မှု အများအပြား ရှိခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့သော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေအရ နည်းဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာတွင် ဥပဒေ၏ အဓိက လိုလားချက်အတွက် အောက်ပါတို့ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်-

- (၁) လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ၊
- (၂) ချိတ်ဆက် အသုံးပြုခြင်းနှင့် အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ၊
- (၃) ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍ၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ၊
- (၄) ဆက်သွယ်ရေးနံပါတ်ဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ၊
- (၅) လှိုင်းစဉ်နှုန်းဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ။

ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်အလို့ငှာ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် နည်းဥပဒေများ ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့ ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်နှင့်အတူ အင်တာနက်နှင့် ဖေ့ဘုတ် (Facebook) ကို ရုတ်တရက် ထိတွေ့လိုက်သည့်အခါ အင်တာနက် အသုံးပြုခြင်းနှင့် ဖေ့ဘုတ် အသုံးပြုခြင်း ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံ၊ စည်းကမ်းတို့ကို လေးနက်စွာ မသိရှိဘဲ စိတ်လွတ်ကိုယ်လွတ် သုံးစွဲသည့်အခါ တိုင်ကြားခံရသူကို အာမခံ မရဘဲ ချုပ်နှောင်ခံထားစေလိုသည့် အာဏာဖြင့် ပုဒ်မ ၆၆ (ဃ) ဟူသည် တွင်ကျယ်လာပါတော့သည်။ ယင်းသည် ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၆၆ မှ ပုဒ်မခွဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေကို စတင်ပြဋ္ဌာန်းစဉ်က ယင်းပုဒ်မအတွက် အောက်ပါအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်-

၆၆။ မည်သူမဆို အောက်ပါ ပြုလုပ်မှု တစ်ရပ်ရပ်ကို ကျူးလွန်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်းခံရလျှင် ထိုသူအား သုံးနှစ်ထက် မပိုသော ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ငွေဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ဒဏ်နှစ်ရပ်လုံး ဖြစ်စေ ချမှတ်ရမည်-

- (က) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်အတွင်းသို့ ယင်း၏ပိုင်ရှင် သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိသူ၏ ခွင့်ပြုချက် မရှိဘဲ ဝင်ရောက် နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ စံချိန်စံညွှန်း သတ်မှတ်ချက်ကိုဖြစ်စေ၊ မူလအနေအထားကိုဖြစ်စေ ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးခြင်း၊
- (ခ) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်ကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေရန် ရည်ရွယ်၍ ဗိုင်းရတ် သို့မဟုတ် အခြား နည်းလမ်း တစ်ခုခုဖြင့် ဝင်ရောက်စေခြင်း၊
- (ဂ) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် တစ်ခုခုကို အသုံးပြု၍ ငွေကြေးနှင့် ပစ္စည်း တစ်ရပ်ရပ်ကို ခိုး ယူခြင်း၊ လိမ်လည်ခြင်း၊ အလွဲသုံးစားပြုခြင်း သို့မဟုတ် အကျိုးပျက်စီးစေခြင်း၊
- (ဃ) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် တစ်ခုခုကို အသုံးပြု၍ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးဦးအား ခြောက်လှန့်တောင်းယူခြင်း၊ အနိုင်အထက်ပြုခြင်း၊ မတရား တားဆီး ကန့်ကွက်ခြင်း၊ အသရေဖျက်ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ မလျော်ကြေးသုံးခြင်း သို့မဟုတ် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း။

ဤပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်သည့်အခါ ပြစ်မှု၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများအဖြစ် အောက်ပါအတိုင်း အပိုင်း ၃ ပိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်-

- (၁) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်ကို အသုံးပြု ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- (၂) လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသို့ ပြုလုပ်မှုဖြစ်ခြင်း၊
- (၃) အောက်ပါတို့မှ တစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ခုထက်ပို၍ဖြစ်စေ ပြုလုပ်သည် ဖြစ်ခြင်း-
 - (က) ခြောက်လှန့်တောင်းယူခြင်း၊
 - (ခ) အနိုင်အထက်ပြုခြင်း၊
 - (ဂ) မတရား တားဆီး ကန့်ကွက်ခြင်း၊
 - (ဃ) အသရေဖျက်ခြင်း၊
 - (င) နှောင့်ယှက်ခြင်း၊
 - (စ) မလျော်ကြေးသုံးခြင်း၊
 - (ဆ) ခြိမ်းခြောက်ခြင်း။

အဆိုပါ အင်္ဂါရပ်များအရ ကျူးလွန်သည့်ပြစ်မှုများကို ဤဥပဒေတွင် ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိသဖြင့် တည်ဆဲ အခြားဥပဒေများတွင် ရှာဖွေရာ ရာဇသတ်ကြီး အပါအဝင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် တွေ့ရှိရသကဲ့သို့ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် မပါဝင်သော ပြုလုပ်မှုများကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းဥပဒေ ပုဒ်မပါ ပြစ်မှု သတ်မှတ်ချက်အရ အာမခံ မပေးနိုင်သည့် ပြစ်မှု ဖြစ်နေသည့်အတွက် တရားဥပဒေ၏ ကုစားမှုဖြင့် တရားမျှတမှုကို ရရှိစေရန် ဆိုသည်ထက် အသရေဖျက်မှု၊ ခြိမ်းခြောက်မှု များအတွက် အချုပ်အနှောင် ခံထားရစေရန် ဟူသော အာယာတကို ရှေ့တန်းတင်ကာ တွင်ကျယ်စွာ အသုံးချခြင်းတို့ များစွာ ပေါ်ပေါက်လာရတော့သည်။

သို့ဖြစ်၍ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အနေဖြင့် ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကွဲလွဲစွာ ယင်းပုဒ်မကို အသုံးချနေခြင်းအတွက် ပြန်လည် သုံးသပ်၍ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် (၂၆) ဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ပြင်ဆင် ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ရပါတော့သည်-

၆၆။ မည်သူမဆို အောက်ပါ ပုဒ်မခွဲ (က)၊ (ခ) နှင့် (ဂ) တို့ပါ ပြုလုပ်မှု တစ်ရပ်ရပ်ကို ကျူးလွန်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်း ခံရပါလျှင် ထိုသူအား သုံးနှစ်ထက် မပိုသော ထောင်ဒဏ် ဖြစ်စေ၊ ငွေဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ဒဏ်နှစ်ရပ်လုံးဖြစ်စေ ချမှတ်ရမည် ဖြစ်ပြီး ပုဒ်မခွဲ (ဃ) ပါ ပြုလုပ်မှု တစ်ရပ်ရပ်ကို ကျူးလွန်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်းခံရလျှင် ထိုသူအား နှစ်နှစ်ထက် မပိုသော ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ကျပ် တစ်ဆယ်သိန်းထက် မပိုသော ငွေဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ဒဏ် နှစ်ရပ်လုံးကိုဖြစ်စေ ချမှတ်ရမည်-

- (က) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်အတွင်းသို့ ယင်း၏ပိုင်ရှင် သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိသူ၏ ခွင့်ပြုချက် မရှိဘဲ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ စံချိန်စံညွှန်း သတ်မှတ်ချက်ကိုဖြစ်စေ၊ မူလ အနေအထားကိုဖြစ်စေ ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးခြင်း၊

- (ခ) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်ကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေရန် ရည်ရွယ်၍ ဗိုင်းရတ် သို့မဟုတ် အခြား နည်းလမ်း တစ်ခုခုဖြင့် ဝင်ရောက်ခြင်း၊
- (ဂ) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် တစ်ခုခုကို အသုံးပြု၍ ငွေကြေးနှင့် ပစ္စည်း တစ်ရပ်ရပ်ကို ခိုးယူခြင်း၊ လိမ်လည်ခြင်း၊ အလွဲသုံးစားပြုခြင်း သို့မဟုတ် အကျိုးပျက်စီးစေခြင်း၊
- (ဃ) ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် တစ်ခုခုကို အသုံးပြု၍ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးအား ခြောက်လှန့် တောင်းယူခြင်း၊ အသရေဖျက်ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း။

ဤသို့သော ပုဒ်မ ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် အခြားသော ပုဒ်မခွဲများကို အသုံးပြုကြောင်းများ ပေါ်ပေါက် သော်လည်း အသုံးပြုရမည်ကို မသိမြင်ကြပါ။ ဗိုင်းရတ်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ရက်ကို အသုံးပြု၍ ငွေကြေး ခိုးယူခြင်းများ စသည့် ဆက်သွယ်ရေး အသုံးပြုသူများကို အကာ အကွယ်ပေးသည့် အချက်များသည် လွန်စွာ တန်ဖိုးကြီးလှပါသည်။ သို့ရာတွင် ပုဒ်မခွဲ (ဃ) တစ်ခု တည်းကိုသာ စွဲမြဲသုံးစွဲခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များကိုသာ တွေ့ခဲ့ရပါသည်။

အီလက်ထရောနစ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ဥပဒေအရ ပြစ်မှုများသည် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာ အပါအဝင် နည်းပညာ တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများ ဖြစ်ပြီး ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေအရ ပြစ်မှုများသည် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်ကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုများ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါက ဤဥပဒေ နှစ်ခုသည် သီးခြားစီဟု ယူဆဖွယ်ရာ ဖြစ်လာပါသည်။ သို့ရာတွင် 'ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်' ဟူသည့် စကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာကြည့်ပါက ဆက်စပ် နေသည်ကို တွေ့မြင်ရပါမည်။

ဆက်သွယ်ရေး ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၃၊ ပုဒ်မခွဲ (ဃ) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်-

'ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် ဆိုသည်မှာ ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာ တစ်ခုခုကို အသုံးပြုပြီး ကွန်ရက် အထောက်အကူပြုပစ္စည်း၊ ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်း၊ ကွန်ပျူတာ၊ ကွန်ပျူတာကဲ့သို့သော အလားတူ ပစ္စည်း၊ ယင်းတို့နှင့် တွဲဖက် အသုံးပြုနိုင်သည့် စနစ်နှင့် ပစ္စည်းကို ကြီးဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကြီးမဲ့ဖြစ်စေ အချင်းချင်း ချိတ်ဆက်အသုံးပြုသော စနစ်ကို ဆိုသည်။'

ဤနေရာတွင် ဤဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် ဟူသော ဖွင့်ဆိုချက်ပါ စကားရပ်တချို့ကို ထပ်ဆင့် ရှင်းလင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာကို အသုံးပြုသည် ဆိုသည့်အတွက် ဥပဒေတွင် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုက်ရိုက်ဖွင့်ဆိုပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ဆက်သွယ်ရေး ဟူသည် သတင်းအချက်အလက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ဝါယာကြိုး သို့မဟုတ် ဖိုင်ဘာကြိုး သို့မဟုတ် အခြားသော လျှပ်ကူးကြိုး တစ်ခုခုကို အသုံးပြု၍ သော်လည်းကောင်း၊ ရေဒီယိုလှိုင်း၊ အလင်းတန်း၊ အခြားသော သံလိုက်ဓာတ် ထုတ်လွှတ်သည့်နည်းလမ်း တစ်ရပ်ရပ်ကို အသုံးပြု၍ သော်လည်းကောင်း မူရင်း အတိုင်း ဖြစ်စေ၊ ပြုပြင်၍ဖြစ်စေ ထုတ်လွှင့်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖမ်းယူခြင်းကို ဆိုသည်ဟု ပုဒ်မ ၃

(က) တွင် ဖွင့်ဆိုထားချက်ကို အခြေပြုပါက ယင်းသို့ ဆက်သွယ်ရေးကို ပြုလုပ်သည့် နည်းပညာဟု ကောက်ယူနိုင်ပါသည်။

ကွန်ရက်အထောက်အကူပြုပစ္စည်း ဟူသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပုဒ်မ ၃ (၃) တွင်-

‘ကွန်ရက် အထောက်အကူပြုပစ္စည်း ဆိုသည်မှာ ကွန်ရက် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ လုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံ အဆောက်အအုံ၏ ပစ္စည်းတစ်ခုခုကိုသော်လည်းကောင်း၊ ယင်းပစ္စည်းများကို ပေါင်းစပ်ထားရှိမှုကိုသော်လည်းကောင်း ဆိုသည်။’

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဤတွင် ကွန်ရက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း ဟူသည်ကို သိရှိရန် လိုပြန်ပါသည်။ ယင်းကိုလည်း ပုဒ်မ ၃ (ဇ) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်-

‘ကွန်ရက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း ဆိုသည်မှာ သတင်းအချက်အလက်ကို အပြန်အလှန် ပေးပို့ရေးအတွက် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်း တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့်လုပ်ငန်းကို ဆိုသည်။’

ယင်းစကားရပ်တွင် အသုံးပြုသူဘက်ရှိ ကွန်ရက်နယ်နိမိတ်သက်သက်ကိုသာ ဆောင်ရွက်ပေးသည့် လုပ်ငန်း မပါဝင်ဟု ဖွင့်ဆိုပေးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါက သတင်းအချက်အလက် အပြန်အလှန် ပေးပို့ရေးအတွက် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် လုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုသည့်ပစ္စည်းဟု ကောက်ယူနိုင်ပါသည်။ အသုံးပြုသူဘက်က အသုံးပြုသည့်ပစ္စည်းကို ဆိုလိုပုံ မပေါ်ပါ။ ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်း ဟူသည့်အပိုင်းကို ဆက်လက် တင်ပြပါမည်။

ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်း ဟူသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပုဒ်မ ၃ (ည) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ထားပါသည်-

၃။ (ည) ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်း ဆိုသည်မှာ ဤဥပဒေအား အထောက်အကူပြုရန်အလို့ငှာ ဝန်ကြီး ဌာနက သီးခြား သတ်မှတ်သော ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်းကို ဆိုသည်။

သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ဆက်သွယ်ရေးပစ္စည်းအဖြစ် လမ်းလျှောက် စကားပြောစက် တို့ကိုသာ လိုင်စင်ယူ ဆောင်ရွက်ရေး ကြေညာထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ယနေ့ လူသုံးများသည့် မိုဘိုင်းဖုန်း ခေါ် ခေတ်ပေါ် လက်ကိုင်တယ်လီဖုန်းများနှင့် သာမန် ကြိုးသုံး တယ်လီဖုန်းများကို သီးခြား သတ်မှတ်ထားသည်ကို မတွေ့ရပါ။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့သည် ကွန်ပျူတာ ဟူသည့် ဖွင့်ဆို ချက်တွင် အကျုံးဝင်ကြောင်း တင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၅)

လူမှုရေးကွန်ရက် Facebook

နိုင်ငံတကာတွင် တိုးတက်လာသော ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာများအပေါ် အခြေခံ၍ Facebook ဟု ခေါ်သည့် လူမှုရေးကွန်ရက်သည် အလွန် တွင်ကျယ်ကာ လူအများအကြား ရေပန်းအစားဆုံး ဖြစ်လာသကဲ့သို့ cyber defamation နှင့် cyber bullying ဟူသည့် cyber crime များ အများဆုံး ပေါ်ပေါက်ရာ ရပ်ဝန်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့ နိုင်ငံတကာတွင် နယ်စည်းမထား လွတ်လပ်စွာ ကူးလူးဆက်သွယ်နိုင်သည့် လူမှုရေး ကွန်ရက်ကို အချိန်ကြာမြင့်စွာ ထိတွေ့ အသားကျနေသည့်အချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ထိုကာလ၌ အိပ်မောကျနေခဲ့ပါသည်။ မကြာမြင့်မီ နှစ်တိုကာလ အပိုင်းအခြားတွင်မှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ဆက်သွယ်ရေးစနစ် တိုးတက်လွယ်ကူလာသည်နှင့်အတူ လူအများစုကြား ရေပန်းအစားဆုံး ကွန်ရက် တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဆက်သွယ်ရေး တိုးတက်သည်နှင့်အမျှ မြို့ပြကျေးရွာမရွေး၊ လူကြီး လူငယ် မရွေး၊ ဆင်းရဲချမ်းသာမရွေး Facebook ခေါ်သည့် လူမှုရေးကွန်ရက်ကို အသစ်အဆန်းတစ်ခုအဖြစ် သုံးစွဲနေကြသကဲ့သို့ သုံးစွဲခွင့် ရရေးအတွက် ယင်း၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ကျင့်ဝတ်များကို လိုက်နာမည် ဟုတ် မဟုတ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် မေးမြန်းသည်ကိုပင် မဖတ်ရှုသည်လား၊ မဖတ်ရှု တတ်သည်လား မသိ၊ သုံးစွဲခွင့် ရရေးကိုသာ ဦးတည်ကာ သဘောတူပါသည်၊ လိုက်နာပါမည် ဟူ၍ ဖြေကြားခဲ့ကြပါသည်။ သုံးစွဲသူ အများစုသည် ယင်းစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို မသိကြသည်ကတော့ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဖေ့ဘုတ် (Facebook) သုံးစွဲသူများအတွက် Safety Rules အကြံပြုချက်အားဖြင့် ၅ ချက် ပေးထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်-

- (၁) ဖတ်ရှုမည့်သူကို ရွေးချယ်ပါ (မိမိ၏တင်ပြချက်ကို မည်သူတို့ကို ဖတ်ရှုစေလိုသနည်း)၊
- (၂) အကြောင်းအရာများကို မတင်မီ စဉ်းစားပါ (မိမိ တင်ပြချက်သည် ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းနိုင် သည်လား၊ လူအများ အားလုံးကို ဖတ်ရှု သိမြင်စေသင့်သည်လား)၊

(၃) မျက်နှာချင်းဆိုင် မပြောအပ်သည့် စကားကို အွန်လိုင်းတွင် မပြောပါနှင့် (အွန်လိုင်းသည် မျက်နှာချင်းဆိုင် ပြောခြင်း မဟုတ်သော်လည်း လူသားချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာ နယ်ပယ် ဖြစ်ပါသည်)။

(၄) စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို နားလည်ပါ (လူမှုရေးကွန်ရက် ဖြစ်၍ လူသားချင်း ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံရေးအတွက် ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို လိုက်နာသင့်ပါသည်)။

(၅) လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသည် (သတင်းအချက်အလက်များကို စည်းကမ်းဘောင်အတွင်း လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသည်) ဟူသည့် အချက်များပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုနည်းတူစွာပင် Community Standards (လူမှုကွန်ရက်စံနှုန်းများ) ကိုလည်း သတ်မှတ်ထား ပါသည်။ ယင်းတို့သည်-

- (၁) အကြမ်းမဖက်ရ၊ မခြိမ်းခြောက်ရ၊
- (၂) မိမိကိုယ်ကို ထိခိုက်စေမည်များကို ရှောင်ကြဉ်ပါ။
- (၃) အမုန်းစကား မပြောရ၊
- (၄) ဓာတ်ပုံနှင့် ဗီဒီယိုတွင် ပါဝင်သည်များကို ကြိုတင် အသိပေးပါ။
- (၅) အဖော်အချွတ်များကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။
- (၆) ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အချက်အလက်များကို လေးစားပါ။
- (၇) ထိန်းချုပ်ကုန်စည်များကို ခွင့်ပြုချက် မရှိဘဲ မရောင်းချရ၊
- (၈) အချက်အလက်များ ခိုးယူခြင်း မပြုရ၊
- (၉) သုံးစွဲသူများ လုံခြုံရေးကို အလေးထားပါသည်။
- (၁၀) ရိုင်းစိုင်းမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်ပါသည် စသည့်အချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

ဤကဲ့သို့ သတ်မှတ်ချက်များ ရှိသည် မှန်သော်လည်း ဆက်သွယ်ရေးစနစ် အချိန်တိုအတွင်း အရှိန်အဟုန်နှင့် တိုးတက်သကဲ့သို့ ဖေ့ဘုတ် (Facebook) နှင့် ထိတွေ့မှုကလည်း အချိန်တိုအတွင်း ထိတွေ့ သုံးစွဲလာကြသည်နှင့် လျော်ညီစွာ လက်ကိုင်ဖုန်း သုံးစွဲသူတိုင်းသည် ဖေ့ဘုတ် (Facebook) ကို သီးခြားကမ္ဘာတစ်ခုအဖြစ် ထင်မြင်၍ ဆင်ခြင်တုံတရား ကင်းမဲ့စွာ သုံးစွဲသူများ ပေါ်ပေါက်လာ ခဲ့ပါသည်။ ပြင်ပ ပကတိ လူပတ်ဝန်းကျင်ကို ကြားခံကွန်ရက်တစ်ခုအဖြစ် သုံးစွဲ၍ ပေါင်းသင်းဆက် ဆံကြသည် ဆိုသည်ကိုပင် သတိမမူကြတော့ဘဲ ကမ္ဘာတစ်ခုလုံး မိမိကို မည်သူကမျှ မမြင်၊ မသိ နိုင်ဟု တွေးထင်ပြီး ပြင်ပ သက်ရှိကမ္ဘာ၏ လူ့ကျင့်ဝတ်နီတိ၊ လူမှုဆက်ဆံရေး စည်းကမ်းများကို ပစ်ပယ်လာကြသည်များကိုပင် တွေ့လာရပါတော့သည်။ ပြင်ပကမ္ဘာတွင် မပြုမူ မလုပ်ဆောင်သင့် သည်ကို လျစ်လျူရှုကာ ပြစ်မှုများကို ရဲတင်းစွာ ကျူးလွန်လာကြပါသည်။

သို့အတွက် ဥပဒေဖြင့် ထိန်းကိုင်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကြရပါတော့သည်။ ထိုသို့ဖြင့် ပြစ်မှုများအဖြစ် တရားရုံးတွင် ရင်ဆိုင်ရ၍ သက်သေခံအဖြစ် တင်ပြသည့်အခါ သက်သေခံ အက်ဥပဒေ၏ အခန်း ကဏ္ဍက အရေးပါလာရပါတော့သည်။

အခန်း (၆)

သက်သေခံ အက်ဥပဒေအရ စာတမ်းအမှတ်အသား

သက်သေခံ အက်ဥပဒေတွင် Document ဟူသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မူလကပင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆို ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဖြစ်ပါသည်-

'Document means any matter expressed or described upon any substance by means of letters, figures or marks, or by more than one of those means intended to be used, or which may be used, for the purpose of recording that matter.'

'စာတမ်းအမှတ်အသား ဟူသည် အကြောင်းအရာ တစ်ခုခုကို မှတ်သားရန်အလို့ငှာ အသုံးပြုရန် ကြံရွယ်သည့် သို့မဟုတ် အသုံးပြုနိုင်သည့် အက္ခရာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဂဏန်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အမှတ်အသား ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ထိုနည်းများအနက် တစ်နည်းထက် ပိုသော နည်းများဖြင့်ဖြစ်စေ မည်သည့် အရာ ဝတ္ထုပေါ်တွင်မဆို ရေးသားထားသည့် သို့မဟုတ် ဖော်ပြသည့် အကြောင်းအရာ တစ်ခုခုကို ဆို လိုသည်။'

မြန်မာဘာသာဖြင့် ခေတ်အဆက်ဆက် ပြန်ဆိုကြရာတွင် ၁၉၂၇ ခုနှစ်တွင် အစိုးရ ပုံနှိပ်တိုက်မှ မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေရာ၌ Document ဟူသည်ကို 'အမှတ်အသား'ဟု ပြန်ဆို ရေးသားခဲ့ ပါသည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ်က ဦးမြင့်အောင်၏ 'သက်သေခံ အက်ဥပဒေ လက်ရွေးစင်များ' စာအုပ်တွင် လည်း 'အမှတ်အသား'ဟုပင် ပြန်ဆို ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် အစိုးရ ပုံနှိပ်တိုက်မှ ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေသည့်အခါ 'စာတမ်းအမှတ်အသား'ဟု ပြန်ဆို ရေးသားခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းကိုပင် အခြေခံ၍ ဦးဘိုးသာက 'သက်သေခံ ဥပဒေ အဖွင့်ကျမ်း' ကို ရေးသားသည့်အခါ 'စာတမ်း အမှတ် အသား' ဟု မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ဆရာဦးမြ၏ 'သက်သေခံ ဥပဒေ စီရင်ထုံး ပေါင်းချုပ်' စာအုပ်တွင်လည်း 'စာတမ်းအမှတ်အသား' ဟု မြန်မာဘာသာ ရေးသားမှုကို သုံးစွဲခဲ့ပါ သည်။ ယင်းကဲ့သို့ မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားချက် နှစ်မျိုး ဖြစ်နေသဖြင့် မိမိကမူ 'Document' ဟုပင် သုံးစွဲပါမည်။

'Document' ဟူသည့် စကားရပ်၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ဖြည့်စွက်ရန် မလိုဘဲ မူလကပင် ပြည့်စုံလှကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရှင်းလင်းတင်ပြပါမည်။ ယင်းဖွင့်ဆိုချက်အရ Document ဟူသည် upon any substance (မည်သည့်အရာပေါ်တွင်မဆို) for the purpose of recording that matter (ထိုအရာကို မှတ်သားရန်အလို့ငှာ) intended to be used (အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်သည့်) သို့မဟုတ် which may be used (အသုံးပြုနိုင်သည့်) by means of letters (စာများဖြင့်) figure (ကိန်းဂဏန်းများ)၊ marks (အမှတ်သင်္ကေတများ)၊ more than one of those means (ယင်းနည်းလမ်း တစ်ရပ်ရပ်ထက် ပိုသည့်အရာဖြင့်) expressed (ဖော်ပြသည့်) သို့မဟုတ် described (ပုံဖော်သည့်) any matter (မည်သည့်အရာကိုမဆို ဆိုလိုသည်) ဟု ဆိုထားပါသည်။

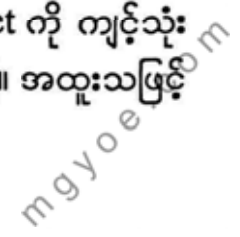
ပိုမို၍ ရှင်းလင်းစွာ ဆိုရပါက Document ဟူသည် အောက်ပါ အင်္ဂါရပ်တို့နှင့် ညီညွတ်သည့် မည်သည့်အရာကိုမဆို ဆိုလိုပါသည်-

- (က) မည်သည့်အရာဝတ္ထုအပေါ်တွင်မဆို မှတ်သားထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်၊
- (ခ) အောက်ပါရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ရပါမည်-
 - (၁) မှတ်တမ်းမှတ်ရာ ဖြစ်ရစေရန်၊ သို့မဟုတ်
 - (၂) မှတ်တမ်းမှတ်ရာအဖြစ် အသုံးပြုရန်၊
- (ဂ) အောက်ပါနည်းလမ်း တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် မှတ်သားရပါမည်-
 - (၁) စာဖြင့်၊
 - (၂) ကိန်းဂဏန်းဖြင့်၊
 - (၃) အမှတ်အသား တစ်ခုခုဖြင့်၊
 - (၄) ထိုထက်ပိုသော နည်းဖြင့်။

အထက်ပါ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်အရ Electronic Device (အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာပစ္စည်း) တစ်ခုတွင် မှတ်တမ်းမှတ်ရာအဖြစ် မှတ်သားထားခြင်းများသည်လည်း Document ပင် ဖြစ်ပါသည်။ မူလကပင် အကျုံးဝင် သက်ဆိုင်ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် တိုးတက်လာသည့် နည်းပညာများအရ တရားရုံးများတွင် ပိုမိုရှင်းလင်း သေချာစေရန် ယခုကဲ့သို့ Electronic Record (အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်း) နှင့် Information (သတင်းအချက်အလက်) တို့သည်လည်း ပါဝင်သည်ဟု ရှင်းလင်း ဖြည့်စွက် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသာ ဖြစ်မည်ဟု မိမိအနေဖြင့် ယူဆမိပါမည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့် 'စာတမ်း အမှတ်အသား'ဟု သုံးနှုန်းမှု အချိန်ကြာမြင့်လာသည်နှင့်အမျှ စက္ကူစာရွက်စာတမ်းဟူသော စိတ်ဝယ် အမြင်မှားနေခဲ့မှုများကို ပြန်လည်တည့်မတ်ပေးရုံသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်ဟုလည်း ထင်မြင်မိပါသည်။

အိန္ဒိယ ဥပဒေကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာ

အထက်ပါ တင်ပြချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ထပ်တူ The Evidence Act ကို ကျင့်သုံး နေသည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ တရားစီရင် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လေ့လာကြည့်မိပါသည်။ အထူးသဖြင့်

Law Commission India (အိန္ဒိယ ဥပဒေကော်မရှင်) ၏ ၁၉၇၇ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေသည့် အစီရင်ခံစာ အမှတ် (၆၉)၊ သက်သေခံ အက်ဥပဒေကို ဆန်းစစ်သည့် အစီရင်ခံစာတွင် ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရ ပါသည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာတွင် Document ဟူသည့် ဖွင့်ဆိုချက်၌ Electronic Records သည် အကျုံးဝင်ပြီး ဖြစ်သည်ဟု အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ် ရေးသားခဲ့ပါသည်-

'Document has been defined as any matter expressed or described upon any substance by means of letters, figures or marks, or by more than one of those means, intended to be used, or which may be used, for the purpose of recording that matter.

The definition covers any type of document including electronic records. Record of the matter is one thing and the deciphering of its meaning is another thing.'

ဆိုလိုသည်ကား Document ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်တွင် အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်း အပါအဝင် မည်သည့် Document အမျိုးအစားသို့မဆို လွှမ်းခြုံမိပြီး ဖြစ်သဖြင့် အရာတစ်ခုကို မှတ်သားခြင်းက ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ယင်းမှတ်သားထားမှု၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ထုတ်ခြင်းက အခြား ကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ထားပါသည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာတွင် ဆက်လက်ဖော်ပြ ရာတွင် အောက်ပါအနေအထား ရေးသားထားချက်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်-

'ဗြိတိသျှနိုင်ငံ၏ တရားမ သက်သေခံ အက်ဥပဒေ (UK Civil Evidence Act, 1995) ၏ ပုဒ်မ ၃ တွင် Document ဟူသည် သတင်းအချက်အလက်၏ မှတ်တမ်းမှတ်ရာအဖြစ် ဖော်ပြသည့် မည်သည့်အရာကိုမဆို ဆိုသည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားပြီး ယင်းသည် ၁၉၉၃ ခုနှစ် အမှုအမှတ် (၂၁၆) တရားမမှုခင်းတွင် ပါရှိသည့် တစ်ဆင့်ကြားခြင်း နည်းဥပဒေအပေါ် ဗြိတိသျှ ဥပဒေကော်မရှင် အစီရင်ခံစာအရ မှတ်တမ်းမှတ်ရာအဖြစ် ဟူသည့် စကားရပ်ကို ဖြည့်စွက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မိမိတို့သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံတွင် Document ဟူသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လတ်တလော စီရင်ဆုံးဖြတ် ထားချက်များကိုလည်း ကိုးကားရန် ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ် Senior vs. Holdsworth အမှုတွင် ရုပ်ရှင်ဖလင်၊ ၁၉၇၁ ခုနှစ် R vs. Stevenson၊ ၁၉၇၅ ခုနှစ် Grant vs. South Western and Country Properties အမှုတွင် ဓာတ်ပုံ၊ ဝီဒီယိုတိပ်ခွေ၊ အသံသွင်းတိပ်ခွေ၊ ၁၉၇၆ ခုနှစ် Senior vs. Holdsworth ex Independent Television News Limited အမှုတွင် မိုက်ခရို အစက် အပြောက်၊ တယ်လီဖုန်း စကားပြောမှုကို တိပ်ဖြင့် အသံသွင်းခြင်း၊ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် Hastie and Jenkerson vs. McMohan အမှုတွင် တယ်လီဗီးရှင်း ဖလင်၊ ၁၉၉၁ ခုနှစ် Derby vs. Weldon အမှုတွင် ကွန်ပျူတာ သတင်းအချက်အလက်ဖိုင်တို့ကို Document အဖြစ် လက်ခံခဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

၁၉၇၆ ခုနှစ် Beneficial Finance Corporation vs. Convey အမှုတွင် Document ဟူသည် မြင်နိုင်ရမည် ဆိုသော်လည်း ထင်ရှားစွာ မြင်နိုင်နေရန် လိုအပ်သည်ဟု မဆိုလို (Document must be visually seen but it was held that it is not necessary to be seen visually.) ဟု ဆိုထားပါသည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ် Grant vs. South Western and Country Properties အမှုတွင်လည်း လက်ရေးတို့ ရေးသားချက်ကို သော့ချက်ဖြင့် အပြည့်အဝ ပြန်လည် ရေးနိုင်သည် ဖြစ်၍ Docu-